

nummer 8/1981

**Kinder-
bescherming:
van gerechtelijk
model naar
welzijnsmodel**

wetenschappelijk

onderzoek- en

documentatie

centrum

Justitiële verkenningen

Inhoud

Blz.	
2	Bericht aan de lezers van Justitiële Verkenningen
3	Voorwoord
5	dr. J. Junger Tas Onvoorziene gevolgen van veranderingen binnen de kinderbescherming; <i>een inleidend artikel</i>
44	M. W. Klein Betekenis van de nieuwe Amerikaanse jeugdwetten voor de preventie van delinquent gedrag
51	D. Shichor en A. Binder Schadeloosstelling door jeugddelinquenten
59	T. G. Blomberg en R. J. Blomberg 'Netwerk-vergrotende' effecten van diversion bij jeugdigen
64	K. S. Griffiths Het verloop van een programma voor de de-institutionalisering: het Californische subsidie-experiment
	Literatuuroverzicht
69	Algemeen
71	Strafrecht en strafrechtspleging
79	Criminologie
88	Gevangeniswezen
89	Reclassering
89	Politie
93	Drugs
95	Boekwerken

Bericht aan de lezers van Justitiële Verkenningen

Zoals een aantal lezers van Justitiële Verkenningen reeds bemerkt zal hebben, is er enige tijd geleden een onderzoek verricht naar het abonnementenbestand van dit tijdschrift.

Uit dit onderzoek is onder meer gebleken dat het bestand op bepaalde punten aanmerkelijk verouderd is.

Mede ingegeven door bezuinigingsoverwegingen is ons streven erop gericht om het bestand zo snel mogelijk weer up to date te maken.

Tevens zal dan getracht worden door de Staatsdrukkerij om nog binnen 1981 het bestand van Justitiële Verkenningen te automatiseren.

Wij zijn ons ervan bewust dat tengevolge van deze sanering van ± 4000 abonnementen een klein aantal hiervan ten onrechte zal vervallen. Mocht u derhalve (met ingang van Justitiële Verkenningen nummer 9) het blad niet meer ontvangen, dat vernemen wij dat gaarne schriftelijk van u.

(Uiteraard vallen niet onder deze categorie die lezers aan wie schriftelijk werd meegedeeld dat hun persoonlijke abonnement zal worden vervangen door een abonnement via de instelling).

De redactie

Voorwoord

Dit nummer van JV is gewijd aan veranderingen binnen het kindbeschermingssysteem. Die veranderingen zijn niet uniek voor ons land: ze vinden plaats in vele van de ons omringende landen en in Noord-Amerika. De vragen waar we in dit nummer op in willen gaan betreffen het meer algemene karakter van die ontwikkelingen: hoe zijn ze te verklaren, waar komen ze vandaan en wat is de achterliggende filosofie ervan?

In het inleidend artikel van dr. J. Junger-Tas worden enkele lijnen ervan uiteengezet. De auteur gaat in op drie veranderingsprocessen die in alle westerse cultuurlanden in min of meer sterke mate te onderkennen zijn: het terugdringen van justitieel ingrijpen bij minderjarigen; het teruglopen van uithuisplaatsingen in kindertehuizen en inrichtingen; en tenslotte, hiermee verband houdend, de ontwikkeling van velerlei vormen van ambulante en alternatieve hulpverlening die justitieel ingrijpen willen voorkomen dan wel vermijden. Maar zoals dikwijls gebeurt bij ontwikkelingen die slechts gedeeltelijk een planmatig karakter hebben en veelal op autonome wijze tot stand komen, gaan ze gepaard met een aantal neveneffecten die weinigen voorzien hebben. In dit artikel worden enkele van die onverwachte en meestal niet gewilde neveneffecten behandeld, waarbij tot slot de vraag gesteld wordt op welke wijze men dit soort effecten beter zou kunnen ondervangen.

Na het inleidende artikel is een viertal artikelen in bewerkte vorm opgenomen. In het artikel van Klein, getiteld: 'Betekenis van de nieuwe Amerikaanse jeugdwetten voor de preventie van delinquent gedrag', wordt onder meer ingegaan op het streven in de V.S., om het vervolgingsbeleid ten aanzien van jeugdige delinquenten te concentreren op de meer ernstige gevallen. Hiertoe wordt een onderscheid gemaakt tussen 'status offenders' en 'delinquent offenders'.

Shichor en Binder behandelen in: 'Schadeloosstelling door jeugddelinquenten' een in de V.S. ontwikkeld programma, dat gericht is op schadeloosstelling door de daders aan slachtoffers van jeugdcriminaliteit. Deze kan o.a. inhouden dienstverlening of de betaling van geld aan het slachtoffer.

In het hieropvolgende artikel van Blomberg en Blomberg worden de neveneffecten (netwidening-effects) van diversion bij jeugdigen besproken.

Het themanummer wordt afgesloten met een artikel van Griffiths. Behandeld wordt een Californisch subsidie-experiment. Hierbij wordt de behandeling van delinquenten op provinciaal niveau door middel van subsidie aangemoedigd. De bedoeling is geweest om hierdoor het aantal detenties in staatsgevangnissen te verminderen.

Onvoorziene gevolgen van veranderingen binnen de kindbescherming

door dr. J. Junger-Tas*

I. Inleiding

In vele westerse industrielanden heeft zich sinds ongeveer 25 jaar een belangwekkende en ingrijpende ontwikkeling voorgedaan die ik in een vorig artikel heb gekenschetst als een verschuiving van 'rechtsmodel' naar 'welzijnsmodel' (Justitiële Verkenningen, no. 3, 1980). Natuurlijk betekende het ontstaan van de 'kinderrechtbank' — zo rond de eeuwwisseling — in feite reeds het introduceren van het welzijnsmodel in het recht, omdat hierdoor het accent meer kwam te liggen op de noden en behoeften van het kind dan op het gepleegde feit en de daarbij behorende sanctie. Ook de rol van de kinderrechter, die slechts in het belang van het kind optreedt, onderstreept deze oriëntatie.

Maar wellicht als gevolg van het feit dat de kinderrechter zich uit moest spreken over maatregelen zowel ten aanzien van jongeren met delinquent gedrag als ten aanzien van de categorie 'opvoedingsmoeilijkheden en klachten', als ook met betrekking tot verwaarloosde en mishandelde kinderen, heeft de kinderrechtspraak toch altijd een wat ambivalent karakter behouden.

Waar het rechtsmodel de nadruk legt op het gepleegde feit en de daarbij behorende sanctie, op individuele verantwoordelijkheid en op waarborgen voor een deugdelijke rechtsgang, benadrukt het welzijnsmodel veeleer de behoeften van het kind onafhankelijk van de aanleiding van het gerechtelijk ingrijpen. Hoewel men dus mag stellen dat de kinderrechtbank sinds zijn ontstaan altijd gekenmerkt is gebleven door een zelden geëxpliciteerd dilemma tussen 'recht' en 'welzijn' ziet het er naar uit dat sinds het eind van de vijftiger jaren de balans

* De auteur is raadgever voor de Kinderbescherming bij het Ministerie van Justitie.

duidelijk is gaan doorslaan naar een betrekkelijk uitgebreid welzijnssysteem.

In dit artikel willen wij niet ingaan op de mogelijke oorzaken van deze ontwikkeling. De vraag waar we ons hier in willen verdiepen heeft betrekking op de verschijningsvorm van die verandering en op de niet-voorzien gevolgen ervan. We willen daarbij niet uitsluitend de blik gericht houden op Nederland maar ook buiten de grenzen kijken. De reden hiervan is dat in de Verenigde Staten en in de ons omringende landen zich dezelfde ontwikkeling heeft voorgedaan. In dat licht bezien is het belangwekkend om na te gaan naar welke oplossingen men daar gezocht heeft en op welke wijze die oplossingen in de praktijk gerealiseerd werden. De ontwikkeling zoals die zich in al deze landen voordoet kan men kort samenvatten door wat in Amerika wel genoemd is de drie D's: Decriminalization, Deinstitutionalization en Diversion (Empey, 1976).

6

De eerste D betekent een sterk teruglopen van gerechtelijk ingrijpen: hele categorieën jongeren worden buiten het officiële kindbeschermingssysteem gehouden. Hoewel niet formeel, komt dit proces neer op een feitelijke decriminalisering.

De tweede D betreft het aanzienlijk terugdringen van residentiële plaatsingen.

En de derde D tenslotte heeft betrekking op de vele initiatieven – zoals bijv. diversie – waarbij men naar niet-justitiële anderssoortige oplossingen zoekt in plaats van zijn toevlucht te nemen tot justitieel ingrijpen.

In de volgende paragrafen zullen we deze drie dimensies van de ontwikkeling naar het welzijnsmodel afzonderlijk bezien, terwijl tevens zowel de gewenste als de onvoorzien gevolgen ervan in de beschouwing zullen worden betrokken.

II. Vermindering van justitieel ingrijpen

Een van de basis-veronderstellingen die aan de bovengenoemde ontwikkelingen ten grondslag ligt, is de opvatting dat justitieel ingrijpen een ongunstige invloed heeft op de verdere ontplooiing van het kind en derhalve zo veel mogelijk vermeden dient te worden.

Kinderen die door eigen gedrag of door het gedrag van hun opvoeders in de problemen raken, zouden – indien maar enigszins moge-

lijk — op andere dan justitiële wijze opgevangen dienen te worden en weer in de gemeenschap geïntegreerd dienen te worden. De wijze waarop men in de verschillende landen die hieronder nader aan de orde komen, aan dit beginsel vorm heeft trachten te geven varieert. Toch wil ik er met klem op wijzen dat we ons niet blind moeten staren op die verschillen in uitwerking: de fundamentele ontwikkelingen en opties verlopen langs dezelfde lijnen in de westerse industrielanden en ze houden verband met overeenkomsten in cultuur en sociale structuur. Twee verschijningsvormen van dit streven naar vermindering van justitieel ingrijpen wil ik hier speciaal noemen, te weten het gewijzigde politiebeleid enerzijds, en het zuivere welzijnsmodel, waar geen kinderrecht aan te pas komt, zoals zich dit ontwikkeld heeft in de Scandinavische landen en in Schotland anderzijds. Tevens zullen dan enkele implicaties van dit beleid worden aangesneden.

1. Wijzigingen in het politiebeleid ten aanzien van jongeren

Waarschijnlijk heeft de politie altijd al gebruik gemaakt van haar discretionaire bevoegdheid om jongeren die delicten pleegden of overlast bezorgden, vermanend toe te spreken, of ze naar het bureau mee te nemen, en ze vervolgens weer naar huis te sturen zonder dat daar verder gerechtelijk vervolg uit voortvloeide. Het nieuwe in de ontwikkeling van de laatste decennia is echter dat het systeem niet alleen een zeer wijde verbreiding heeft gekend maar ook langzaam geïstitutionaliseerd lijkt te worden. Enkele voorbeelden mogen dit verduidelijken.

Frankrijk kent als de meeste andere westerse landen de verplichting alle delicten te melden aan de officier van justitie (procureur de la république) die dan beslist over al dan niet vervolging. Het is echter een bekend feit dat de politie zelf een groot aantal zaken afhandelt. In de Parijse regio geldt een aantal richtlijnen, waarover met het parket overeenstemming is bereikt.

De politie mag de volgende zaken zelf afdoen:
— wanneer de minderjarige voor het eerst met de politie in aanraking komt, de schade aan

het slachtoffer is vergoed en geen aanklacht is ingediend;

— alle diefstallen (incl. winkeldiefstal) van weinig waarde;

— waarschuwingen op straat of in openbare gelegenheden.

De richtlijnen komen erop neer dat de politie bevoegd is de ernst en omstandigheden van een delict te beoordelen evenals het gedrag van de minderjarige en zijn familie (Girault, 1976).

Ook in Engeland en Wales bestond het politiesept al lang hetgeen waarschijnlijk verband houdt met het feit dat de Engelse politie niet alleen opsporing maar ook vervolging in haar takenpakket heeft (met uitzondering van de meer ernstige misdrijven). Het is de Children and Young Persons Act van 1969 geweest die het politiesept — het zgn. 'cautioning' — geïnstitutionaliseerd heeft tot een officieel alternatief voor het verschijnen voor de kinderrechter. Cautioning bestaat uit een formele mondelinge waarschuwing gegeven door een hoofdinspecteur in uniform. De praktijk van 'cautioning' is sinds de van kracht worden van de nieuwe wet in 1971 sterk toegenomen: het percentage politiesepts van minderjarigen op het totaal aantal politiesepts is gegroeid van 49% in 1960 tot 74% in 1974. 'Cautioning' betreft vooral kleine diefstallen en winkeldiefstal en mag alleen plaatsvinden bij bekende verdachten en wanneer het slachtoffer niet op vervolging aandringt.

Ditchfield stelt vast dat 'cautioning' een inflatoir effect heeft gehad omdat meer mensen nu geneigd zijn om aangifte te doen bij de politie. Desondanks besluit hij dat grote aantallen minderjarigen niet langer bij de jeugdrechtbank terechtkomen: in 1968 werden ± 30.000 10 tot 13 jarige kinderen door de kinderrechter schuldig bevonden; in 1973 was dit aantal verminderd tot ± 24.000 . Ditchfield schrijft dit resultaat toe aan de praktijk van cautioning (Ditchfield, 1976). Het aantal door de kinderrechter schuldig bevonden minderjarigen van 14 tot 16 jaar steeg echter in dezelfde periode van ± 63.000 tot ± 83.000 , waarbij niet duidelijk wordt in hoeverre Ditchfields conclusie ook op deze leeftijdscategorie van toepassing is. Een duidelijk voorbeeld van de veranderde werkwijze van de politie in Engeland is de in-

stelling van een Juvenile Bureau bij de Londen-
se politie in 1969. Het Juvenile Bureau maakt
een sociaal rapport van elke voor een delict
gemelde minderjarige. Dit impliceert het na-
trekken van eerdere politiecontacten, het in-
winnen van inlichtingen bij maatschappelijk
werk en reclassering en een gesprek met de
jongere en zijn ouders. Op grond van dit
rapport wordt beslist over al dan niet vervol-
ging, een formele 'caution' of 'geen verdere
actie'.

Wat het eigen land betreft weten wij dat zowel
Gemeentepolitie als Rijkspolitie het politie-
sepot veelvuldig hanteren. Evenals in Frankrijk
en Engeland bestaan er echter grote verschillen
tussen politiekorpsen onderling naar de mate
waarin het gehanteerd wordt en de reikwijdte
ervan.

9

Uit een zojuist voltooid onderzoek naar politie-
contacten van jongeren in twee Nederlandse
steden – Den Haag en Venlo – bleek dat de
Haagse politie 80% van alle in een jaar geregis-
treerde politiecontacten sepondeerde, terwijl
dit in Venlo slechts 29% was (Junger-Tas e.a.,
1981). Een belangrijk verschilpunt tussen
beide steden is echter het registratiesysteem.
Den Haag heeft als enig politiekorps een uit-
gebreid registratiesysteem waarbij alle politie-
contacten van minderjarigen genoteerd worden
onverschillig of ze tot een proces-verbaal
leiden. Dit laatste lijkt in Venlo niet het geval
te zijn. Uit het feit dat daden van geringe ernst
en niet-delictgedrag – zoals weglopen – in de
Venlose registratie nauwelijks te vinden zijn
mag men niet afleiden dat ze daar niet voor-
komen. Waarschijnlijker zal dit soort zaken ook
in Venlo wel voorkomen en dan eveneens
officieus worden afgehandeld, maar niet wor-
den geregistreerd. Dit maakt vergelijking tussen
beide steden natuurlijk moeilijk omdat we
immers niet weten om hoeveel van deze zaken
het in Venlo werkelijk gaat. Toch blijken er
bij nadere beschouwing wel verschillen te
bestaan in afhandelingsbeleid tussen Venlo en
Den Haag, verschillen die vooral het politie-
beleid en het beleid van het openbaar ministe-
rie betreffen.

Tabel 1. Afhandeling volgens aard der feiten (peiljaar De

	Vermogensfeiten	
	Den Haag	Venlo
	N = 316	N = 120
Politiesepot	71	14
Openbaar Ministerie	15,5	72,5
Kinderrechter	13,5	13,5
	100%	100%

10

Op te merken valt dat in beide steden agressieve feiten strenger worden afgedaan dan vermogensfeiten. Maar opvallender zijn de verschillen in afhandeling: de politie in Den Haag lijkt een ruim gebruik te maken van haar bevoegdheid om een jongere te berispen zonder de zaak te vervolgen, dan in Venlo. In deze laatste plaats blijft seponering nog overwegend behoren tot de taak van de officier van justitie.

Factoren die sterk met de uiteindelijke afhandeling samenhangen, zijn: leeftijd van de jongere, aantal eerdere politiecontacten en aard en ernst van het feit waarvoor men met de politie in contact kwam.

Overigens bleek met name in Den Haag dat ook bij herhaalde contacten de politie nog veel zaken zelf afhandelde: bij degenen met één politiecontact was het percentage politie-afdoeningen 90,5%, maar bij meerdere contacten was het altijd nog 73%.

Uit het onderzoek komt naar voren dat de politie – en dit geldt waarschijnlijk vooral sterk voor de grote steden – een duidelijke zeef-functie vervult, waarbij grote aantallen jongeren niet verder in het gerechtelijk circuit doordringen.

Tenslotte komen de gewijzigde opvattingen van de Nederlandse politie naar voren uit een taakomschrijving voor de jeugdpolitie die zijn oorsprong vindt in het landelijk beraad van de Chefs kinderpolitie van de hoofdcommissariaaten. Dit document ziet als taak voor de jeugdpolitie 'het zich bezighouden met jeugdproblemen die zich manifesteren in weglopen, verstoorde gezinsrelaties, jeugdcriminaliteit, en met situaties van psychisch of fysiek geweld of

sieve feiten		Niet-delict gedrag	
Haag	Venlo	Den Haag	Venlo
1	N = 69	N = 187	N = 15
	27,5	99	(6)
	43,5	1	(8)
	29	—	(1)
	100%	100%	—

van verwaarlozing, waarvan minderjarigen het slachtoffer zijn of dreigen te worden'.

Meer concreet zou de jeugdpolitie ongewenste situaties dienen te signaleren door:

- het opsporen en onderzoeken van door minderjarigen gepleegde misdrijven;
- het opsporen van weggelopen en vermiste minderjarigen;
- het bemiddelen in relatieproblemen, waarbij jeugdigen betrokken zijn;
- het onderzoeken van situaties, waarvan jeugdigen het slachtoffer zijn of dreigen te worden;
- het rapporteren aan en/of verwijzen naar geëigende instanties of personen.

Hoewel het natuurlijk de vraag is of alle Nederlandse politiekorpsen deze taakomschrijving voor hun rekening zullen willen nemen, is het een belangwekkende 'beginselverklaring' waaruit duidelijk de wens spreekt aan het jeugdpolitiewerk een groter welzijnskarakter te geven.

2. *Het Scandinavische en Schotse welzijnsmodel*

Deze beide kinderbeschermingssystemen zijn pure vormen van het welzijnsmodel omdat ze uit raden bestaan, samengesteld uit leden in plaats van leden van de rechtbank. Het land dat als eerste een modern kinderbeschermingssysteem creëerde was Noorwegen. De Noorse wet op de behandeling van verwaarloosde kinderen kwam tot stand in 1896, drie jaar vóór de wet die in de staat Illinois de kinderrechtbank introduceerde.

De basis van het Noorse systeem is de Raad

voor kinderbewaking, bestaande uit leken, die administratieve beslissingen neemt. Iedere gemeente heeft zijn eigen raad met als leden de plaatselijke arts, de dominee, de plaatselijke rechter en één of twee vrouwen. De huidige raden bestaan uit elk vijf personen waaronder een lid van de lokale sociale dienst. De Noorse Raad voor kinderbewaking is een soort mengvorm van een bewakingsinstelling en een rechtbank. De raad onderzoekt feiten en neemt beslissingen. Bij ernstige zaken wordt het voorzitterschap waargenomen door een rechter. Kinderen en ouders hebben het recht gehoord te worden en geassisteerd te worden door een advocaat, ofschoon dit laatste zelden voorkomt. Maar het werk van de raad is zeer informeel: er is een minimum aan schriftelijk vastgelegde voorschriften en het publiek wordt niet tot de bijeenkomsten toegelaten (Dahl, 1976).

12

De Zweedse Raden voor kinderbewaking hebben een sterker administratief karakter dan de Noorse. De aanwezigheid van juridisch geschoolde leden is niet vereist. Bij de stichting was de raad samengesteld uit vijf leden: een lid van de gemeentelijke raad voor de armen, een geestelijke, een onderwijzer en een arts; tenminste één van de leden moest een vrouw zijn. Toen echter de gemeentes groeiden werden de raden omvangrijke administratieve organisaties.

De raden strekken hun bevoegdheden uit tot kinderen onder de leeftijd van 15 jaar voor wie de strafwet niet van toepassing is. In geval van delinquent gedrag moet politiebemoeienis sterk gereduceerd worden en het politierapport moet naar de raad gezonden worden. De raad voert dan zelf een onderzoek uit: een maatschappelijk werker spreekt met het kind en zijn ouders; hij kan de school raadplegen of een psychologisch onderzoek gelasten. De raad kan ervoor zorgen dat het kind en zijn ouders financiële steun krijgen, het kind van school veranderd wordt, psychotherapie of een medische behandeling verkrijgt.

Met betrekking tot delinquent gedrag kan de raad besluiten niet tot verdere actie over te gaan, een waarschuwing te geven of een maatregel van toezicht op te leggen. Als dit alles mislukt kan de minderjarige geplaatst worden in een pleeggezin, een tehuis of een heropvoe-

dingsinrichting. Janson merkt op dat de inspanningen van de raad om kinderen te beschermen tegen schadelijke levensomstandigheden en om hen te doen afzien van delinquent gedrag, met elkaar verweven zijn: delinquent gedrag en probleemgedrag zoals spijbelen, weglopen en onhandelbaarheid worden beschouwd als aanwijzingen dat hulp noodzakelijk is (Janson, 1977).

Jeugdigen van 15 tot 18 jaar komen wel bij de rechtbank terecht waar de officier van justitie beslist wat er verder gebeurt. De officier van justitie werkt echter nauw samen met de Raad voor kindervelzijn en een groot aantal jongeren van deze leeftijdscategorie wordt door hem naar de raad verwezen. De algemene filosofie van het systeem is dat jongeren te maken hebben met sociale en psychologische problemen en dientengevolge behoefte hebben aan individuele hulp.

13

Een van de belangwekkendste hervormingen heeft ongetwijfeld plaatsgevonden in Schotland na de van kracht worden van de Social Work (Scotland) Act 1968. Daar heeft men een absolute scheiding teweeggebracht tussen de justitiële functie en de te nemen beslissing. De kinderrechtbank is afgeschaft en vervangen door welzijnscommissies samengesteld uit leken. De bijeenkomsten van deze commissies, de zgn. 'Childrens hearings' houden zich uitsluitend bezig met de op te leggen maatregel. De officier van justitie (procurator fiscal) is vervangen door een speciale functionaris, de reporter. Deze beslist of er voor een minderjarige een maatregel noodzakelijk is. De gevallen worden naar de reporter verwezen door de politie, het maatschappelijk werk of via het onderwijs. Het systeem is van toepassing op minderjarigen beneden de zestien jaar. De Childrens hearings zijn niet bevoegd tot het opleggen van boetes, tot het zenden van een jongere naar een rijksinrichting (Borstal) of tot het opleggen van voorlopige hechtenis. Maar de commissie kan een ondertoezichtstelling opleggen, hetgeen verblijf in een inrichting (List D school) kan inhouden. In 1973 werden meer kinderen door de politie naar de reporter verwezen dan vroeger naar de procurator fiscal. De reporter verwees de helft

hiervan door naar de Childrens hearings, terwijl de procurator fiscal 95% van de gevallen vervolgde. Dit is het gevolg van beider verschillende taak. De procurator fiscal was een echte officier van justitie, vóór alles geïnteresseerd in het vastleggen van de feiten en in vervolging. De reporter daarentegen verwijst alleen wanneer hij een gedwongen maatregel noodzakelijk acht. Indien er op vrijwillige basis een maatregel wordt getroffen, volgt geen verwijzing. Een belangrijk resultaat van de nieuwe wet is aldus dat er in totaal minder kinderen binnen het officiële sociale controlesysteem terechtkomen dan voorheen.

14

We hebben in deze twee paragrafen slechts enkele voorbeelden genoemd van de wijze waarop het kinderbeschermingssysteem in verschillende landen tracht het systeem te humaniseren, officiële interventie terug te dringen en — indien dit noodzakelijk lijkt — de schadelijke gevolgen ervan zoveel mogelijk te beperken. Wat ons eigen land betreft hebben we ons beperkt tot het voorbeeld van de politie. Maar een kinderbeschermingssysteem vormt natuurlijk een geheel van samenstellende delen. Deze gaan mee in dezelfde ontwikkeling en ik wil daarom signaleren dat bijv. ook de Raden voor de kinderbescherming aanzienlijk minder maatregelen requesteren dan zo'n twintig jaar geleden, en dat het openbaar ministerie en de kinderrechter eveneens dezelfde beleidslijn volgen.

3. Enkele gevolgen van het veranderde beleid

Elke beleidswijziging betekent in feite een experiment waarvan de uitkomst niet vaststaat. Het is echter niet alleen zo dat de uitkomst onzeker is, er treden ook allerlei effecten op die men noch verwacht noch bedoeld heeft en die de eigenlijke doelstelling van de beleidswijziging kunnen frustreren. In dit verband wil ik twee onverwachte effecten van het veranderde kinderbeschermingssysteem vermelden.

Het eerste is wat de Amerikanen zo beeldend 'net-widening' noemen, en het tweede is de sterk met het welzijnsmodel verband houdende discretie van de uitvoerders van het systeem.

3.1. *Net-widening* betreft het feit dat het systeem door zijn minder repressief optreden en door het ontwikkelen van allerlei hulpprogramma's niet met minder, maar met steeds meer kinderen bemoeienis krijgt.

In de Verenigde Staten wordt de cliëntèle van de meeste diversie-programma's gevormd door zgn. 'status-offenders', d.w.z. kinderen die geen delicten hebben gepleegd maar bepaalde vormen van problematisch gedrag vertonen, zoals veelvuldig spijbelen, weglopen, onhandelbaarheid, en uit kinderen die zeer geringe feitjes gepleegd hebben. Het is zeer de vraag of, vóór het bestaan van diversie-programma's, van interventie in de levens van deze kinderen sprake was.

Het probleem is hier dat de beslissing om kinderen naar diversie-programma's te verwijzen bij de politie berust. Bovendien sponsort de politie in de VS ook een groot aantal van deze programma's. Uit een onderzoek van Klein e.a. naar dit type programma bleek dat de politie veelvuldig diversie gebruikt als een alternatief voor het eenvoudigweg naar huis sturen (Klein, 1976). Een belangrijke vraag is natuurlijk wat de effecten zijn van diversie-programma's.

Sommige auteurs melden positieve resultaten, maar in een kritiek op deze studies vermelden Gibbons en Blake het ontbreken van goede controlegroepen. Gezien de populatie die voor diversie in aanmerking komt, moet men die in termen van later delinquent gedrag niet vergelijken met minderjarigen die vervolgd worden maar met kinderen die gewoon weer naar huis gestuurd worden (Gibbons en Blake, 1976). Zo heeft Lincoln aangetoond dat jongeren die door de politie naar een diversie-programma waren verwezen weliswaar minder recidive vertoonden dan jongeren die voor de kinderrechter waren verschenen, maar meer recidiveerden dan degene aan wie geen hulpverlening werd geboden (Lincoln, 1976). Concluderend komt Polk tot de vaststelling dat verwijzing door de politie naar diversie-programma's een sterk net-widening effect heeft, terwijl de effecten van dit type programma op zijn best neutraal en op zijn slechtst schadelijk voor de minderjarige, en negatief in termen van later gedrag zijn (Polk, 1981).

Kijken we naar Engeland dan concludeert Ditchfield ten aanzien van de praktijk van cautioning dat er een significante correlatie bestaat tussen de afname van het aantal schuldig bevonden minderjarigen door de rechtbank, en een toename van het aantal geregistreerde overtreeders. Daar vóór de inwerkingtreding van de Children and Young Persons Act van 1969, een aantal van deze kinderen waarschijnlijk een officieuze waarschuwing kreeg zonder registratie, vormt de toename van het aantal bij de politie bekende daders inderdaad een net-widening effect (Ditchfield, 1976).

Een belangwekkend onderzoek deden Farrington en Bennett, door zich te concentreren op de introductie van cautioning in één politiekorps, nl. de Metropolitan Police in London. Cautioning werd daar geïntroduceerd in 1969, twee jaar vóór de wet van 1969 in werking trad.

16

Door nu de cijfers van 1970 en 1971 te vergelijken met die van 1968 kregen de onderzoekers een indruk van de verandering in politie-optreden (Farrington en Bennett, 1981). Vergelijkt men 1970 — het eerste complete jaar waarin cautioning toegepast werd — met 1968 dan blijkt er een toename in aanhoudingen te zijn van 85% voor 10–13-jarigen, 44% voor 14–16-jarigen en 24% voor 17–20-jarigen. Deze gegevens suggereren een aanzienlijk net-widening effect vooral voor de jongste leeftijdsgroep. Uit verdere gegevens op het niveau van de rechtbank bleek dat deze jongste groep daarna weer uit het systeem verdween — hetgeen dus een diversie-effect betekent — maar dit gold niet voor de 14 tot 16-jarigen.

Tenslotte wil ik wat eigen land betreft nogmaals verwijzen naar het onderzoek politiecontacten van minderjarigen. Hierbij bleek dat in 1976 in Den Haag 1800 minderjarigen geregistreerd werden door de politie. Op een jeugdbevolking van zo'n 54.800 is dit 3,2%. In Venlo was in 1979 sprake van 212 geregistreerde minderjarigen, hetgeen een aandeel is van 2,3% op een jeugdbevolking van ± 9.200 minderjarigen.

Het lijkt erop dat hoe meer een systeem door welzijnsaspecten gekenmerkt wordt hoe sterker het accent ligt op hulp en steun, des te

meer kinderen wil men bereiken, helpen en behandelen. Hoe meer een systeem een punitief en repressief karakter heeft en hoe minder hulpverleningsinstellingen ter beschikking staan, des te minder kinderen men geneigd is binnen zijn netten te halen. Deze opvatting vindt steun in wat er in Schotland gebeurde in de eerste jaren van de toepassing van de nieuwe wet: in 1973 bevonden zich 40% meer kinderen in List-D-scholen dan in 1970 in de 'approved schools', terwijl het aantal opgelegde ondertoezichtstellingen was toegenomen van ± 3.500 in 1970 tot ± 7.000 in 1973. Deze cijfers getuigen van een sterk toegenomen interventie hoewel deze geen justitieel karakter heeft (Morris, 1976).

Beziet men globaal de ontwikkeling zoals die in verschillende landen plaatsvindt dan kan men het volgende concluderen.

Overal ziet men een duidelijke tendens naar het terugdringen van officieel justitieel ingrijpen. Tegelijk echter treden twee andere verschijnselen op: een verbreiding van de welzijnsideologie binnen de kindbescherming, waardoor het ingrijpen van dit systeem steeds sterker het accent krijgt van behandelen en helpen; en, hiermee, samenhangend, een groeiende neiging tot interventie hetzij van delen van het systeem zelf, hetzij van andere jeugdhulpverleningsdiensten. Het resultaat van deze ontwikkeling is – paradoxaal genoeg – dat steeds meer in plaats van minder jongeren onder bemoeienis van het systeem vallen.

3.2. Een tweede gevolg van de verbreiding van het welzijnsmodel is de aanzienlijke *discretion* die ermee gepaard gaat. Zo hebben Landau en Nathan – in een onderzoek naar de cautioning-praktijk van de Londense politie – gevonden, dat de beslissing om te vervolgen dan wel te seponeren weliswaar sterk afhing van de aard van het delict en het strafrechtelijk verleden maar dat ook andere factoren bepalend zijn voor die beslissing. Die variabelen zijn: leeftijd, woonbuurt, etnische achtergrond en ouderlijke controle. Hierdoor liepen zwarte jongeren met een problematische gezinsachtergrond een grotere kans vervolgd te worden dan blanke jongeren (Landau en Nathan, 1981).

De auteurs wijten dit resultaat aan de activiteiten van het Juvenile bureau dat over iedere dader een vrij uitgebreide sociale enquête uitbrengt. Gebaseerd op de bevinding dat zwarte jongeren vaker 'sleutelkinderen' zijn en in een onvolledig gezin opgroeien waar weinig controle op hun gedrag wordt uitgeoefend, menen de Juvenile bureau officers dat deze jongeren een slechte risicogroep vormen. Zij zijn dan geneigd voor dezelfde feiten toch vaker te vervolgen.

Het is een opvallend feit dat wij in ons Nederlandse onderzoek geen enkel verband vonden tussen de afhandeling van de politie en factoren als sociale klasse (naar beroep van de vader), gezinsstructuur, etnische achtergrond, opleidingsniveau, en aantal familieleden dat in het dossier vermeld stond. Wellicht moet dit geweten worden aan het feit dat de Nederlandse politie niet de faciliteiten heeft om over te gaan tot uitgebreid sociaal onderzoek, zodat ze zich bij de beslissing om al dan niet een proces-verbaal op te maken voornamelijk laat leiden door factoren als aard en ernst van het gepleegde feit, aantal eerdere politiecontacten en leeftijd.

18

Het is niet ondenkbaar dat bij uitbreiding van sociaal onderzoek en interventiecapaciteit bij de kinderpollitie ook daar het beleid geleidelijk aan minder beïnvloed zal worden door delictfactoren en meer door de individuele levensomstandigheden van de minderjarigen. Dat dit in een differentieel beleid ten aanzien van bepaalde groepen in onze samenleving zal uitmonden lijkt eveneens waarschijnlijk. Discretie treedt op waar regels niet bestaan of onduidelijk zijn en waar een handleiding voor optreden ontbreekt, terwijl anderzijds de bevoegdheden van de beslisser aanzienlijk zijn. Het ligt derhalve voor de hand dat hoe minder geformaliseerd een systeem is, hoe meer discretie er zal optreden. Dit blijkt onder meer uit de kritiek die is uitgeoefend op het functioneren van de Scandinavische Raden voor kinderpollitie en het Schotse Hearing-systeem. Daar de bijeenkomsten van de Zweedse Raden niet openbaar zijn weet men zeer weinig over de wijze waarop beslissingen tot stand komen en over de criteria die hierbij gehanteerd wor-

den. In dit verband werd het volgende opgemerkt (Nyquist, 1956):

— de Welzijnsraden zijn zeer geschikt voor jonge kinderen wier (delinquente) gedragsproblemen gedefinieerd en behandeld worden als welzijnsproblemen, maar zij zijn veel minder in staat de problemen van oudere en ernstiger delinquenten te hanteren.

— de raden hebben uitgebreide discretionaire bevoegdheden: ze kunnen tot een beslissing komen zelfs zonder het kind gehoord te hebben. De vraag rijst dan ook of wettelijke regels, een goede procesgang en een gerechtelijke beslissing niet een betere garantie vormen voor de rechten van het individu.

Gelijksoortige kritiek werd geuit ten aanzien van het Schotse Hearing-systeem. Sommigen vroegen zich af of het wel realistisch is het verband tussen misdrijf en straf af te schaffen, en het vaststellen van feiten en schuld geheel te scheiden van de beslissing over behandeling. Zij wijzen op de grote bevoegdheid van de lekenpanels, die kinderen voor onbepaalde tijd van huis weg kunnen halen.

Campbell signaleert drie hoofdproblemen (Campbell, 1977):

— de moeilijkheid om straf te scheiden van behandeling 'in het belang van het kind';

— het gebrek aan gestandaardiseerde wettelijke bescherming binnen deze administratieve procedure;

— het verdwijnen van het beginsel dat geen 'straf' mag worden opgelegd die niet in verhouding staat tot de ernst van het gepleegde feit.

Beschouwt men de kinderrechtbank en de lekenraden als twee ideaaltypen, dan kan men het volgende stellen:

— Een rechtbank kijkt allereerst naar de gepleegde feiten: aard, ernst, bewijs e.d. Een raad beziet allereerst de omstandigheden waaronder het feit gepleegd werd: waarom gebeurde het, op welke wijze, wat zijn de achtergronden.

— Op een zitting worden de beraadslagingen beheerst door de officier van justitie en de advocaat.

Op hearings van de Schotse panels leveren minderjarigen en hun ouders essentiële bijdragen aan de meningsvorming.

— Een rechtbank oordeelt in de eerste plaats op grond van de feiten. Een raad oordeelt in de eerste plaats op grond van de behoefte van het kind.

— Tenslotte legt een rechtbank een straf of maatregel op, waar een raad een behandeling voorschrijft.

Hierbij moet opgemerkt worden dat het pure rechtsmodel nauwelijks meer bestaat. De meeste kinderrechtbanken (bij ons de kinderrechter) opereren volgens het welzijnsmodel. Als conclusie willen we echter wijzen op enkele belangrijke bezwaren tegen het welzijnsmodel.

Velen hebben er reeds op gewezen dat er geen consistent geheel aan wetenschappelijke bevindingen bestaat over de 'noden en behoeften' van het individu en over diens behandeling (Asquith, 1977).

Men moet zich daarom ernstig de vraag stellen in hoeverre wij in staat zijn de noden en behoeften van een kind vast te stellen en, hiermee samenhangend, wie of welke instantie die noden en behoeften dan wel moet definiëren. Gezien dit probleem bestaat eveneens twijfel aan ons huidige vermogen om op de aldus vastgestelde noden een effectieve behandeling te laten aansluiten. Deze uitgesproken zwakke aspecten van het welzijnsmodel brengen velen ertoe meer heil te zoeken in een goede garantie van de rechten van het individu, waaronder het recht van beroep, en controle op het functioneren van het systeem binnen een wettelijk kader.

III. Vermindering van residentiële plaatsingen

In vele landen is men er de laatste twintig jaar toe overgegaan minder volwassenen en kinderen in inrichtingen te plaatsen. Dat geldt

Tabel 2. Aantallen plaatsingen van 1972 tot 1980

	1972
	Abs.
Kinderbeschermingtehuizen	12.81
Medische tehuizen	1.24
B-J internaten (bijzondere jeugdzorg)	8.
Schoolinternaten	8.71

niet alleen voor justitiële plaatsingen maar het betreft ook verblijven in ziekenhuizen en psychiatrische inrichtingen: men plaatst minder vaak en men zendt de bewoners eerder naar huis.

Terugkerend naar de kinderbescherming kan men zeggen dat dit proces in ons land een geleidelijk karakter heeft gehad en is uitgegaan van de plaatsende instanties zelf. In andere landen heeft men wel getracht dit proces te versnellen hetzij door wetswijziging (Engeland) hetzij door een bestuurlijke hervorming (Massachusetts), hetzij door subsidiëring (Californië).

Maar overal worden deze wijzigingen in het beleid ingegeven door het uitgangspunt dat residentiële behandeling geen duidelijke effecten heeft opgeleverd met betrekking tot later gedrag en dat verblijf in een inrichting over het algemeen meer schadelijke dan gunstige effecten vertoont.

In het nu volgende deel wil ik een paar voorbeelden van deze ontwikkeling geven. Daarna zal ik enkele reacties en onvoorziene gevolgen ervan bespreken en de vraag aan de orde stellen in hoeverre die veranderingen een permanent karakter gehad hebben.

1. Het teruglopen van residentiële plaatsingen.

De terugloop van tehuisplaatsingen is in Nederland in de zestiger jaren gestart en is nog steeds niet gestopt.

Het volgende staatje, gebaseerd op gegevens verstrekt door het WIJN (Werkverband Integratie Jeugdwelzijnswerk Nederland), toont de ontwikkeling sinds 1972 in vier verschillende typen tehuizen (van Kampen, 1981).

1976		1979	
Abs.	Index	Abs.	Index
10.410	81	8.890	69
1.234	99	770	62
774	95	771	95
7.080	81	5.603	64

Zoals eerder reeds uiteengezet (Junger-Tas, 1980) is sinds 1967 zowel het aantal onder toezicht gestelde kinderen als het aantal kinderen dat onder voogdij werd geplaatst met ongeveer de helft verminderd, maar het aantal tehuisplaatsingen is het sterkst teruggelopen voor wat de voogdijkinderen betreft, nl. van 42% tot 25,5%, terwijl het aandeel van tehuisplaatsingen onder de groep onder toezicht gestelden zo'n 29% is gebleven. Wat zijn de alternatieven die men voor tehuisplaatsing heeft ontwikkeld? In de eerste plaats blijven er nu veel meer kinderen in hun eigen milieu in plaats van daaruit gehaald te worden.

In de tweede plaats worden relatief meer kinderen in pleeggezinnen geplaatst. Hoewel dit type plaatsing eveneens is teruggelopen was de reductie van pleeggezinplaatsingen 40% minder sterk dan de afname van inrichtingsplaatsingen.

Daarnaast is er een toename van pleeggezinplaatsingen bij onder toezicht gestelde kinderen van 4,5% in 1967 tot 9,5% in 1978. Van voogdijpupillen wordt ongeveer de helft in pleeggezinnen geplaatst.

Ook in andere Europese landen zoals Engeland, Duitsland en Zweden constateert men vergelijkbare ontwikkelingen (Lepoole, 1977; Janson, 1977; Morris, 1976).

Een beroemd voorbeeld van bestuurlijk ingrijpen in zowel aantal als aard van de plaatsingen, is de sluiting van de grote rijksinrichtingen geweest in de staat Massachusetts in 1971 en 1972.

De grote traditionele 'training schools' huisvestten in 1969 zo'n 1000 jongeren. In de jaren zestig bereikte een aantal schandalen de media over wanbeheer van de inrichtingen en wangedrag van de bewaarders.

Hierbij werden jongeren gebrutaliseerd en mishandeld. Het Department of Youth Services werd sterk gekritiseerd op grond van een enquête door de federale autoriteiten. Dit alles had grote invloed op de publieke opinie en creëerde een klimaat waarin veranderingsgezindheid gestimuleerd werd, en hervormingen mogelijk bleken. In 1969 werd een wetswijziging aangenomen waardoor het Department of Youth Services zowel meer middelen als meer bevoegdheden tot zijn beschikking kreeg.

In eerste instantie werd geprobeerd door aller-

lei educatieve veranderingen het systeem van binnen uit te humaniseren. Deze pogingen zijn echter mislukt omdat ze stuitten op geweldige weerstanden van het inrichtingspersoneel. Na twee jaar bittere strijd werd besloten de oude trainingschools definitief te sluiten en de pupillen over te brengen hetzij naar kleine particuliere residentiële units, hetzij naar ambulante voorzieningen. Vier jaar na het begin van de hervorming bevonden zich nog slechts 70 jongeren van de vroegere 1000 in gesloten tehuizen. Meer dan 90% van de jongeren die aan het Department of Youth Services werden toevertrouwd vinden nu hun weg naar open residentiële of semi-residentiële particuliere programma's.

Een ander interessant voorbeeld van het stimuleren van alternatieven voor detentie is het Californische 'probation subsidy'-programma. Hierbij verstrekte de staat financiële premies aan de provincies (counties) voor het terugdringen van detentie in rijksinrichtingen (volwassenen en minderjarigen).

Het programma werd ontwikkeld op grond van de grote variatie onder provincies in ondertoezichtstellingen (dit varieerde van 14% tot 67% van alle veroordeelden) en de hoge kosten van institutionalisering. De provincies kregen 2.000 tot 4.000 dollar voor iedere veroordeelde die niet in een rijksinrichting werd geplaatst.

Kort na de start van het experiment werden de resultaten zichtbaar: officiële cijfers geven aan dat in de eerste 10 jaar van het programma meer dan 43.000 minderjarigen en volwassenen niet in de rijksinrichtingen belandden. Deze cijfers geven echter een wel wat al te rooskleurig beeld van de werkelijkheid zoals we in de volgende paragraaf zullen zien.

2. Onverwachte gevolgen van de hervormingen.

In strikte zin moeten we onderscheid maken tussen geleidelijke veranderingen zoals die plaats vonden in Nederland, Zweden en bijv. de Bondsrepubliek, en veranderingen die het resultaat zijn van wetswijzigingen of bestuurlijke hervormingen. De wijzigingen die ik in dit artikel aan de orde stel zijn echter alle uitgegaan van dezelfde doelstellingen: minder kinderen in het systeem brengen, minder kin-

deren in tehuizen plaatsen, en alternatieven hiervoor zoeken. Dit is bijv. het geval met de Franse Ordonnance uit 1958 die de opvoedingsbijstand (*assistance éducative*) creëerde, en met de Engelse Children and Young Persons Act uit 1969 die cautioning institutionaliseerde en meer bevoegdheden toedeelde aan de lokale bestuursleden. Ook geldt het voor de groot-scheepse hervorming in Massachusetts.

Maar iedere verandering roept tegenkrachten op die streven naar het behoud van de status quo. Anderzijds produceert iedere verandering bepaalde neven-effecten die men in de oorspronkelijke planning niet voorzien had. Een van die effecten is dat de steeds grotere nadruk op welzijnsaspecten binnen de kinderbescherming vooral ten goede komt aan jongere kinderen, aan kinderen die problematisch maar geen delictgedrag vertonen, en aan kinderen die heel kleine winkeldiefstalletjes of vernielingen plegen. Voor de andere leeftijdsgroep, met name de categorie 15 tot 18-jarigen ziet de situatie er anders uit.

24

Zo werd in Engeland sinds 1969 een toename geconstateerd van 15-jarigen die naar een rijksinrichting of opvangcentrum (*detention centre*) gezonden werden: in 1969 werden er 1383 in een *detention-centre* geplaatst, in 1973 was het aantal 2315, een toename van 67%. Tucht schoolstraffen namen in dezelfde periode toe met 57% (Morris, 1976).

Andere onderzoekers die de nieuwe wet bestudeerden kwamen tot de slotsom dat de beslissingen van de kinderrechter voornamelijk tot stand komen op grond van de leeftijd van het kind en de aard van het feit. Hoe ouder de minderjarigen, hoe vaker vervolgd werd en hoe minder vaak een behandeling werd opgelegd (Priestly e.a. 1977).

In Frankrijk zien we dezelfde ontwikkeling. In een vergelijking met 1959 noteert V^{érin} dat in 1969 vijfmaal zoveel minderjarigen gevangenisstraf opgelegd kregen tegen een totaal van twee maal zoveel minderjarigen in de populatie. Dit betekent dat het aantal gevangenisstraffen voor minderjarigen in 10 jaar is verdubbeld.

Een groeiend aantal delinquenten wordt naar de 'juge d'instruction' gezonden in plaats van naar de kinderrechter. Deze heeft het, volgens

Vérin, te druk met de categorie 'kinderen in gevaar', d.w.z. kinderen die geen delictgedrag vertonen en thuis verwaarloosd worden: 'de jongeren met de ernstigste problemen worden overal afgewezen' zo klaagt hij (Vérin, 1973). Een onderzoek naar de beslissingsgronden van officieren van justitie toonde aan dat overdracht aan de juge d'instruction verband hield met de volgende factoren:

- omstandigheden van het delict: in 64% van de gevallen waren er minderjarige en meerderjarige daders;
- leeftijd: 29,2% was 16 jaar, 47,4% was 17 jaar oud;
- strafrechtelijk verleden: 44,2% had reeds een veroordeling;
- ingewikkeldheid van het geval (vaststelling v.d. feiten, aanwezigheid meerdere daders).

Duidelijk is dat de beslissing bepaald wordt door delict-factoren en niet door de persoonlijkheid van de minderjarige (Girault, 1976).

Ook de Massachusetts-hervorming is niet zonder pijn en moeite verlopen: drie 'high commissioners' van het Department of Youth Services hebben binnen tien jaar onder een storm van kritiek het veld moeten ruimen. Wat men kan vaststellen is in ieder geval dat de gewraakte staatstraining-schools niet meer heropend zijn en dat er zich tijdens de hervormingsperiode geen stijging in jeugdcriminaliteit voordeed. De hervormers verwachtten bovendien lagere recidive cijfers voor jongeren die in de nieuwe programma's terecht kwamen.

Dit nu bleek niet het geval, tot veler teleurstelling. Evenmin bleken de kosten van de nieuwe programma's mee te vallen, met name omdat de kosten van de kleine particuliere gesloten tehuizen zeer hoog zijn (Austin, 1981).

Een ongunstig resultaat was eveneens dat meer jongeren overgeheveld werden naar het volwassen strafrecht, en dat meer jongeren voorlopige hechtenis opgelegd kregen. Austin citeert een functionaris van het Department of Youth Services, volgens wie het aantal jongeren in detention centres, sinds het sluiten van de rijksinrichtingen was verdubbeld. Globaal bezien heeft de hervorming echter duidelijk positieve resultaten gehad: de ergste uitwas-

sen van het kinderbeschermingssysteem zijn verdwenen, het systeem is gehumaniseerd en meer kinderen komen terecht bij gemeenschapsvoorzieningen op kleine schaal.

De resultaten van het Californische subsidiesysteem zijn veeleer teleurstellend te noemen. De subsidietoekenningen hadden tot gevolg zowel een ontwikkeling van het reclasseringsstelsel als een groei van de provinciale residentiële units. Naast een groter gebruik van de toezichtmaatregel trad een verplaatsing van veel jongeren op naar plaatselijke inrichtingen, groepstehuizen en trainingskampen (Austin, 1981).

Het subsidie-experiment is geen groot succes geworden en het is nu dan ook weer verlaten. Na een oorspronkelijke terugval in residentiële plaatsingen bewogen deze zich weer terug naar hetzelfde niveau van voorheen. Uit dit overzicht kan men het volgende concluderen. Ten eerste blijkt in de meeste westerse landen een sterke vermindering te zijn opgetreden van residentiële plaatsingen. Deze ontwikkeling is vooral ten goede gekomen aan de jongere kinderen en aan degenen die met de autoriteiten in aanraking komen voor zeer lichte feiten of geen-delictegedrag. Er zijn echter aanwijzingen dat de oudere leeftijdsgroepen — zo niet in sterke mate — dan toch even veelvuldig geïnstitutionaliseerd worden, waarbij strafrechtelijke factoren de doorslag geven. Een ander ongunstig resultaat is dat meer 16- tot 18-jarigen aan het volwassen strafrecht worden overgedragen.

IV. Ontwikkeling van de ambulante hulpverlening.

Het is van belang om nog eens te onderstrepen dat het afnemen van inrichtingsplaatsingen gepaard is gegaan met het zoeken naar verschillende soorten alternatieven: in binnen- en buitenland ziet men de groei van kleine, veel meer in de gemeenschap geïntegreerde groepstehuizen, de ontwikkeling van semi-residentiële voorzieningen en het stimuleren van pleeggezinplaatsingen.

Nog wezenlijker echter dan dit soort ontwikkelingen is de vraag of het welzijnswerk reële alternatieven voor institutionalisering te bieden heeft, in de vorm van ambulante voorzieningen

waarvan diversie één van de belangrijkste is geworden.

Men mag stellen dat de welzijnssector een groot gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheden op dit terrein en vooral aanvankelijk zeer optimistisch was over de resultaten die met deze werkwijze behaald zouden kunnen worden.

Teleurgesteld in de effecten van residentiële behandeling was alle hoop gevestigd op andere hulpverleningsmethoden, waarin het accent veel sterker zou liggen op het vrijwillige karakter van de geboden hulp en op de problemen zoals die door cliënten zelf worden gedefinieerd.

In deze paragraaf wil ik slechts twee ontwikkelingen de revue laten passeren: ten eerste de ware explosie van diversieprogramma's in de Verenigde Staten, en de groei van de alternatieve hulpverlening in eigen land. In het kader van de Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act van 1974 heeft LEAA 17 miljoen dollar geïnvesteerd in diversieprogramma's en de ontwikkeling van modelprogramma's als alternatieven voor residentiële plaatsing (Klein, 1976).

Alleen in Los Angeles county werden er in 1974 in 37 politiekorpsen diversieprogramma's opgezet.

Het aanvankelijk grote enthousiasme voor diversie valt wel te begrijpen. Er was een overheersend gevoel dat hulp bieden binnen een justitieel kader niet effectief kon zijn, maar dat hulp geboden in het kader van de geestelijke volksgezondheid of het welzijnswerk wel degelijk positieve resultaten zou afwerpen. Diversie leek in alle opzichten het beste alternatief: goedkoper, humaner en resocialiserend.

In Nederland heeft ongeveer in dezelfde periode de alternatieve hulpverlening een grote vlucht genomen. De informatie en advies-centra, centra voor opvang van weglopers en druggebruikers, en crisis-opvangcentra, schoten als paddestoelen uit de grond en ontplooiden hun activiteiten naast, maar later ook wel in samenwerking met de meer traditionele hulpverleningsinstellingen.

Wat zijn nu de uitgangspunten die aan het ontstaan van deze nieuwe vormen van ambulante hulpverlening ten grondslag liggen?

Polk zet uiteen dat in de jaren '70 in de V.S.

een nieuw soort strategie werd ontworpen om de stijgende jeugddelinquentie te bestrijden op grond van een gewijzigd beeld van wat de oorzaken van delinquentie zijn. Men ging ervan uit dat delinquentie veel meer een produkt van bepaalde sociale structuren was dan het gevolg van persoonlijke zwakheid of individuele pathologische verschijnselen. Men onderstreepte de rol van instituties bij het ontstaan van criminaliteit en wilde het systeem daarom veranderen (Polk, 1981).

Deze visie toont veel verwantschap met die van de alternatieve hulpverlening in Nederland. Hier was men eveneens van mening dat de samenleving zelf de belangrijkste oorzaak was van de vele problemen waar de jeugd mee worstelde en een van de uitgangspunten was dan ook dat de hulpverlening een soort bewustwordingsproces bij de cliënt zou moeten bewerkstelligen. Op die wijze zou de cliënt zich realiseren dat veel van zijn problemen slechts oplosbaar zijn door doeltreffende sociale actie.

28

Zo zijn de doelstellingen van het JAC-Amsterdam (Sluys, 1980):

- informatie, advies en hulp verlenen aan jongeren of aan jongerengroepen met individuele en sociale problemen;
- bestaande noden, behoeften, ontwikkelingen en verwachtingen ten aanzien van jongeren te signaleren;
- bij te dragen tot noodzakelijke veranderingsprocessen in de samenleving die verband houden met hulpverlening aan jongeren.

Wat de cliëntenpopulatie betreft is natuurlijk een essentieel verschil tussen diversie-clieñten en de cliëntèle van de alternatieve hulpverlening, dat de hulp plaatsvindt op basis van vrijwilligheid.

Klein constateerde op grond van interviews met politiefunctionarissen, in de regio van Los Angeles, dat de politie voornamelijk naar diversieprogramma's verwees: jongere minderjarigen die voor een gering feit, of voor geen delict gedrag met hen in aanraking waren gekomen, jongeren die niet eerder politiecontacten hadden gehad en bij wie waarschijnlijk ook geen nieuwe meer zouden volgen. Dit komt er op neer dat de politie diversie bij voorkeur gebruikte als alternatief voor een politiesepot (Klein, 1976).

Het vrijwillige karakter van deelname aan dergelijke programma's lijkt uiterst dubieus.

Wat het JAC betreft bestond de populatie aanvankelijk voor het merendeel uit middenklasse jongeren. Dat is nu totaal veranderd: twee derde van de huidige cliënten heeft weinig opleiding gehad; meer dan de helft is werkloos; 45% heeft geen zelfstandig inkomen.

Ongeveer een derde van de cliënten bestaat uit vaste bezoekers voor wie het JAC een soort café-functie heeft gekregen. Deze groep bevat een aantal probleemjongeren: druggebruikers, jongeren zonder vaste verblijfplaats, jongeren met aanhoudend delinquent gedrag.

Wat kan men zeggen over de effectiviteit van wat door de ambulante hulpverlening geboden wordt?

Sommige hulpverleningscentra (JAC, Release, Sosjale Joenit) hebben zich beziggehouden met actie voeren teneinde het beleid te beïnvloeden ten aanzien van zaken als jongerenhuisvesting, jeugdwerkloosheid, de tehuissituatie, rechten van jongeren en van hun organisaties. Maar doordat de meeste van deze acties van kleine omvang waren en de centra over het algemeen niet bereid waren om met elkaar of met gevestigde sociale dienstverlenings- en gemeenteorganisaties samen te werken, lijkt de invloed hiervan op het beleid niet erg groot geweest te zijn.

Over het geheel genomen heeft zowel de traditionele als de alternatieve ambulante hulpverlening zich gehouden aan de bekende individuele en persoonsgerichte vormen van psycho-sociale counseling en casework benadering.

Bij evaluatie van de werkwijze van deze centra blijkt 90% van de staf te bestaan uit maatschappelijk werkers en verschillende soorten (psycho)therapeuten en counselors, d.w.z. functionarissen die in de eerste plaats er aan werken individuele veranderingsprocessen van de cliënt te bevorderen. In dit opzicht — zo zegt Polk — onderscheiden de meeste programma's zich niet wezenlijk van de traditionele hulpverlening. Allen baseren zich op dezelfde theoretische verklaringsmodellen voor afwijkend gedrag en hanteren ook in feite dezelfde methoden (Polk, 1981). En men blijft deze methoden hanteren niettegenstaande

er steeds meer twijfel rijst ten aanzien van het succes ervan. Steeds meer evaluatie-onderzoek toont aan dat er van weinig of geen positief effect sprake is in termen van later gedrag (Gibbons, 1981; McCord, 1978). Er worden steeds meer vraagtekens gezet met betrekking tot de effectiviteit van dit type hulpverlening (Achterhuis, 1980) of de hulpverlening nu in een gedwongen kader plaatsvindt dan wel op basis van vrijwilligheid.

In dit verband zou ik enkele voorlopige conclusies willen vermelden uit een evaluatie-onderzoek dat de Amerikaanse National Council on Crime and Delinquency uitvoert naar alle door de federale overheid gesubsidieerde projecten en programma's ter preventie van delinquentie en ander probleemgedrag (Krisberg, 1979).

— de meeste projecten missen een duidelijk geformuleerde theorie als basis voor het handelen;

30

— de meeste projecten ondervinden weinig participatie van buurtbewoners;

— de projecten bereiken slechts een minimaal deel van hun doelgroep (6 à 8%);

— over het algemeen bieden ze meer traditionele dan innoverende diensten aan;

— ze ontwikkelen weinig samenwerkingscontacten met andere jeugdwelzijnsinstellingen;

— socio-politieke factoren als racisme, armoede en werkloosheid doen sterke afbreuk aan de werking van de projecten.

Enkele gevolgen van de ontwikkeling van de ambulante hulpverlening

Op zich zelf is het begrijpelijk dat plaatsende instanties, teleurgesteld in de effecten van residentiële behandeling, en zich terdege bewust van de ernst van de ingreep, steeds terughoudender zijn geworden bij het uithuisplaatsen van kinderen. Dat daarnaast gezocht wordt naar mogelijkheden voor semi-residentiële en ambulante vormen van hulpverlening valt eveneens toe te juichen.

Het zou daarom des te betreurenswaardiger zijn als over enige tijd de teleurstelling over de resultaten van ambulante hulp al even groot zouden worden als die over residentiële behandelingseffecten. Het is daarom van belang kritisch te blijven en de knelpunten te signa-

leren. Op die wijze zal men hopelijk beter in staat zijn om bepaalde ontwikkelingen om te buigen en bij te sturen.

Sommige van die gevolgen zijn reeds genoemd. Daar is het sterke effect van 'net-widening' dat door uitbreiding van ambulante hulpprogramma's wordt bevorderd, zoals met name uit evaluatie van de Amerikaanse diversieprogramma's bleek. Daar is ten tweede het ontbreken van duidelijk positieve resultaten van de meeste gangbare hulpprogramma's, hetgeen groeiende weerstanden oproept.

Hier wil ik dan nog twee andere ongunstige verschijnselen in eigen land noemen: de gebrekkige organisatie en samenwerking tussen de hulpverleningsinstellingen en het ontstaan van groepen jongeren die buiten het bereik van iedere hulpverlening lijken te vallen.

Daar is allereerst de grote spreiding en versnippering van hulpverleningsinstellingen en hun gebrek aan samenwerking. De problemen zijn complex. Vele traditionele centra en klinieken werken met wachtlijsten en soms moeten cliënten maanden wachten voor ze toegelaten worden.

Maar degenen die zich bij de alternatieve centra melden, weten vaak niet welke diensten ze daar kunnen verwachten. Zij worden daarom veelvuldig doorverwezen, hetgeen demotiverend werkt.

Anderzijds wensen ook deze centra cliënten waarvan ze verwachten dat ze geholpen zullen worden door de diensten die ze hen aanbieden. Cliënten die een ander type hulp behoeven of gepercipieerd worden als 'hopeloze' gevallen worden afgewezen. Het gevolg van deze gang van zaken is dat ieder hulpcentrum min of meer strikte selectiecriteria hanteert, en aldus zijn eigen cliëntèle creëert. Verschillende pogingen zijn ondernomen om hierin verbetering aan te brengen zoals bijv. de oprichting van het samenwerkingsverband Holding in 1970, waarbij 13 Amsterdamse hulpcentra hebben getracht een meer gestructureerde samenwerking tot stand te brengen (van Ginneken, 1976). De hoofddoelstelling, een betere onderlinge afstemming bleek echter niet te realiseren. Men was zeer beducht voor de eigen autonomie en de discussies kwamen meestal neer op kritiek op elkaars werkwijze, intake-criteria, doorverwij-

zing en interne organisatie. Bovendien kwamen daar nog verschillende hulpverleningsvisies bij. Eerstelijns hulpverleningsinstellingen zien in de hulpverlening dikwijls een sociaal emancipatoire functie, terwijl de hulpverleners verder in het circuit zich meer op de individuele problematiek richten.

De mislukking van het Holding-experiment lijkt mij te herleiden tot twee basisproblemen: het ontbreken van een echte solide wetenschappelijk theoretische basis voor de beginselen van het maatschappelijk werk en de verschillen in ideologie over de doelstellingen van hulpverlening. Dit alles opent de deur voor individueel hobbyisme, vaag gepraat over empathie, een voorkeur voor eindeloze gesprekken, en grote nadruk op de autonomie van iedere werker en op interne democratie. Daar iedere instelling zijn eigen cliëntèle tracht te creëren worden de meest problematische en kwetsbare groepen uit het netwerk gestoten, hetgeen weer leidt tot het verzoek om nieuwe voorzieningen.

32

Vier categorieën probleemjongeren lijken nu in feite uit de hulpverleningsboot te vallen (onderzoek CRM, 1975):

1. weggelopen minderjarigen, voornamelijk uit tehuizen
2. druggebruikers
3. jongeren in zwerfgroepen
4. jongeren uit etnische minderheidsgroepen.

Van alle weglopers komt ongeveer een derde uit tehuizen. In 1974 werden \pm 7.500 minderjarigen door de politie gesignaleerd voor weggelopen. Er wordt geschat dat jaarlijks ongeveer 22.500 minderjarigen weggelopen. De meeste van hen worden niet door de politie gesignaleerd, omdat ze weer snel naar huis terugkeren of omdat de politie van hun verblijfplaats op de hoogte is (Blankman, 1975). Een onderzoek onder 101 meisjes, die uit drie vrij grote inrichtingen wegliepen toonde aan dat de meeste van hen zich tot de alternatieve hulpverlening wendden voor hulp (van Uhm, 1981). Vergelijken met niet-wegloopsters waren deze meisjes vaker door de kinderrechter geplaatst en kenden zij een langer inrichtingsverleden. Onder hen kwam meer druggebruik, afwijkend seksueel gedrag, spijbelen, ongunstige sociale contacten en laat thuiskomen voor. Follow-up

gegevens stemden niet tot optimisme: slechts 31,5% had een eigen inkomen, 41,5% leefde van een uitkering en 13,5% leefde bij familie. Opvallend probleemgedrag was onder meer: druggebruik (22%), prostitutie (23%) en geregistreeerde delinquentie (33,5%). Dit laatste was met 50% toegenomen vergeleken met de periode vóór inrichtingsplaatsing.

Beschikken we, met betrekking tot weglopers nog over enige betrouwbare — zij het schetsmatige — gegevens, anders staat het met het druggebruik. We weten dat de drug subcultuur bloeit in bepaalde wijken van de grote steden, in bepaalde jeugdclubs, café's of opvangcentra, maar het zou pure speculatie zijn schattingen te maken over de omvang van het gebruik onder jongeren. Iedere systematische registratie op dit terrein ontbreekt.

Een ding is echter zeker: zowel weglopers (uit tehuizen) als druggebruikers zijn oververtegenwoordigd in de ongeregelde jongerengroepen die door de stad zwerven, op bepaalde plaatsen rondhangen, dikwijls geen vast adres hebben, en die ofwel van een uitkering leven, ofwel het criminele pad opgaan om aan geld te komen, of ook wel beiden.

Het JAC-Amsterdam dat als eerste lijns-hulporganisatie vrij veel met deze jongeren te maken heeft gehad, en ook gepoogd heeft om hen effectieve hulp te bieden, geeft in de Nota Binnenstadjongeren een beschrijving van dit type jeugd (JAC-Amsterdam, 1980).

Het gaat vooral om jongens in de leeftijd van 16 tot 20 jaar. De meeste van hen zijn afkomstig uit gezinnen met lage inkomens, hebben weinig scholing en slechte behuizing. Een aantal van hen zijn reeds Kinderbeschermingspupillen, en werden in tehuizen geplaatst.

De contacten met de ouders zijn slecht. Na verblijf in een tehuis is het gezin niet meer in staat de jongen weer in gezinsverband op te nemen. De conflicten leiden ertoe dat de jongere herhaalde malen, en tenslotte definitief het huis wordt uitgezet.

Een van de grootste problemen is dientengevolge de huisvesting. Van dag tot dag moeten slaapplekken gezocht worden. Deze worden gevonden in kraakpanden, jeugdhotels, bij elkaar, of op straat. Af en toe wordt iemand aan een kamer geholpen maar binnen de kortste

keren verspeelt hij die door huurschuld of vernielingen.

De meeste jongens zijn werkloos. Zij kunnen moeilijk aan werk komen omdat ze over het algemeen hun — toch al lage — opleidingen hebben afgebroken. Ook hier wordt een jongen soms aan werk geholpen, maar afgezien van het feit dat ze slecht kunnen solliciteren, verspelen ze hun baan snel door te laat komen, wangedrag, diefstal.

Hoe komen ze dan aan geld om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien? Door het feit dat zij meestal op staande voet ontslagen worden, ontslag in de hand werken door hun gedrag of zelf weggaan, kunnen ze geen beroep doen op de WW, maar moeten ze een speciale procedure volgen (aanvraag voor een uitkering in het kader van de WWV) en zijn intussen afhankelijk van — lage — nooduitkeringen van de Sociale Dienst. Problemen met uitkeringsgerechtigdheid ontstaan ook door het ontbreken van een vast adres.

34

De jongens brengen hun dag door met het zitten in koffiehuisen, het bezoeken van gokhuizen, het rondhangen in café's. Hun centrale ontmoetingsplaats was het Rembrandtplein, terwijl ze ook veelvuldig van de faciliteiten van het JAC gebruik maken. Door hun baldadig, vernielzuchtig en agressief gedrag veroorzaken ze daar veel overlast en verhinderen het normale JAC-werk. Daarnaast wordt veelvuldig gestolen en ingebroken en de meeste zijn herhaaldelijk met de politie in contact geweest, en hebben in detentie gezeten.

Van al deze jongeren is verder bekend dat ze met heroïne experimenteren of eraan verslaafd zijn. Dit gebruik vergt niet alleen veel geld, het maakt bovendien de jongens zeer moeilijk toegankelijk voor pogingen tot hernieuwde maatschappelijke integratie.

Het is beslist niet zo dat de hulpverlening zich niets aan deze groepen gelegen laat liggen. Zij ondernemen wel degelijk pogingen om deze jongens hulp te bieden. Een gevalsbeschrijving van het JAC toont hoe moeilijk dit is. Het gaat om een jongen die al drie jaar regelmatig op het JAC kwam en wiens voornaamste problemen waren: geen werk, geen uitkering, en geen dak boven zijn hoofd. Vanaf eind 1978 zou-

den, twee jaar lang, intensieve pogingen gedaan worden om deze jongen daadwerkelijk te helpen.

— *Hulpverlening bij het krijgen van werk*

In de periode vóór sept. '78 had de jongen meerdere banen gehad; de laatste was in een fabriek waar hij ontslagen werd wegens 'te laat komen en liegen'. Hij beschikte toen over zgn. 'strafuitkeringen' van f 70,— tot f 115,— per week, die hij aanvulde door allerlei diefstallen. Hierdoor belandde hij regelmatig bij de politie en tenslotte in de gevangenis. De hulpverlener zorgde een paar keer voor werk, maar daar hij zowel in nov. '78 als in jan. '79 weer opgepakt werd, verspeelde hij deze banen weer. De hulpverlener zorgde, bij het arbeidsbureau, voor een mogelijkheid tot omscholing, maar toen de jongen voor een medische test moest verschijnen versliep hij zich, en dit gebeurde bij herhaalde oproepen steeds weer. Zijn sollicitatiepogingen liepen op niets uit door een slechte presentatie.

35

— *Hulpverlening bij het vinden van woonruimte*

In september 1978 was de jongen net zijn kamer afgeschopt wegens diefstal. Hierna verbleef hij geruime tijd in jeugdhotels, bij vrienden, in kraakpanden en op straat. In november 1978 vond de hulpverlener een kamer waar hij binnen twee maanden weer werd uitgezet wegens vernielingen. Daarna is het de hulpverlener toch weer gelukt woonruimte te vinden.

— *Hulpverlening bij het krijgen van een uitkering*

Gezien het ongunstige arbeidsverleden van de jongen bleek het moeilijk een uitkering voor hem te krijgen. Toen dit eindelijk gelukt was stuurde de GSD een cheque naar het adres waar de jongen net was uitgezet. De hospes stuurde de cheque terug en omdat de jongen in die periode in detentie was, kon de cheque niet geïnd worden en werd hij vervallen verklaard.

— *Hulpverlening bij het ontwikkelen van sociale contacten*

Contacten met de ouders waren minimaal,

vrienden had de jongen niet behalve degene met wie hij op het criminele pad ging. Pogingen om hem lid te laten worden van een sportvereniging liepen stuk op zijn detenties. Hetzelfde geldt voor de contacten met de ouders, die zich voor hem schaamden.

Na twee jaar moet het JAC concluderen dat het in feite met deze jongen steeds slechter gaat: delicten en straffen worden steeds zwaarder en niets wijst op enige positieve effecten van de hulpverlening. De trieste conclusie dringt zich dan ook op dat de huidige hulpverleningsmethoden niet toereikend lijken voor deze extreem moeilijke groepen jongeren. Wil men ze bereiken dan zal gezocht moeten worden naar andere wijzen van hulpverlening.

V. Slot

In dit artikel is geconstateerd dat er in het kindbeschermingssysteem in brede zin aanzienlijke veranderingen hebben plaatsgevonden. Als basis van deze ontwikkeling moet worden gezien het continue streven tot humanisering van gerechtelijk ingrijpen en het zo veel mogelijk willen beperken van de nadelige effecten ervan.

Globaal bezien kan men de veranderingen aldus karakteriseren:

- vermindering in omvang en aard van justitieel ingrijpen;
- introductie van welzijnsaspecten in het justitieel systeem, of zelfs vervanging van het justitieel systeem door een puur welzijnsmodel;
- uitbouw van de ambulante hulpverleningssector die een hoofdzakelijk buiten-justitieel karakter draagt.

We hebben gezien dat deze veranderingen in diverse landen op verschillende wijze tot stand kwamen: soms door nieuwe wetten, soms door bestuurlijke hervormingen, soms ook op vrij autonome wijze zonder overheidsingrijpen. Maar overal werd men geconfronteerd met onvoorziene en waarschijnlijk ook ongewenste gevolgen van de veranderingen.

De voornaamste van die gevolgen waren:

- de veranderingen hadden vooral betrekking op de jongere leeftijdsgroepen, op degenen die feiten van geringe ernst plegen en op degenen die met justitie in aanraking komen voor ander dan delictgedrag;

- op de oudere leeftijdsgroepen en degenen die ernstiger delictgedrag en/of ernstiger probleemgedrag vertonen, zijn de veranderingen nauwelijks of niet van toepassing gebleken;
- de veranderingen hebben globaal gezien geleid tot meer bemoeienis met grotere groepen jongeren door welzijnsinstellingen;
- deze hebben veelal aanzienlijk meer discretionaire bevoegdheden dan gerechtelijke instanties;
- bepaalde groepen jongeren vallen buiten het bereik van de hulp die door deze instellingen geboden wordt: zij vallen tussen wal en schip.

Wanneer men nu die onvoorziene gevolgen onder één noemer zou willen brengen dan lijken ze voort te komen uit een voortdurend en alles doordringend conflict tussen vrijwillig aanvaarde hulp en opgelegde sociale controle. Men blijft worstelen met enerzijds de neiging kinderen en hun ouders in volle vrijheid te laten beslissen al dan niet hulp te aanvaarden, en anderzijds de wens om toch bepaalde controle-aspecten in te bouwen en op te leggen wanneer gedragingen als sociaal onaanvaardbaar worden beschouwd. Sommigen verklaren deze paradox wel door te wijzen op de spanning die er bestaat tussen de negatieve rechten van het individu – zijn recht om met rust te worden gelaten – en diens positieve rechten – zijn recht op hulp en zorg (Scull, 1981).

Hoe zou men dit dilemma op kunnen lossen, en zowel positieve als negatieve rechten van het individu beter garanderen? Het komt me voor dat de beste manier om het negatieve recht van het individu zich tegen teveel overheidsbemoeienis te vrijwaren ligt opgesloten in wat men wel het 'due process'-model noemt. Dit model gaat er van uit dat ook een minderjarige recht heeft op een deugdelijke procesgang met alle garanties van rechtsbescherming en bijstand door een advocaat.

Aangezien er in het geheel geen zekerheid bestaat over de vraag of beslissers in het welzijnsmodel wel altijd beslissingen nemen die 'in het belang van het kind' zijn, zouden de vergaande bevoegdheden en de daarmee gepaard gaande discretie van deze modellen afgewezen dienen te worden. Richtlijnen, voorschriften en geformaliseerde regels, het recht

op beroep en toetsing door de rechter lijken toch een betere bescherming aan het individu te bieden dan de welwillendheid van lekenpanels.

Wat het garanderen van ieders recht op hulp, steun en zorg betreft liggen de zaken aanzienlijk gecompliceerder.

Fundamenteel in dit opzicht is onze gebrekkige wetenschappelijke kennis op het gebied van de psycho-sociale hulpverlening. Het komt er naar mijn mening in de eerste plaats op aan betere behandelingsmethoden te ontwikkelen, zowel in een residentiële als in een ambulante setting. Keer op keer zullen nieuwe behandelingsmethoden moeten worden getoetst en geëvalueerd naar hun effecten bij kinderschermings-doelgroepen.

Daarnaast komt het me voor dat men meer zal moeten streven naar bepaalde combinaties van hulp en sociale controle, dan nu het geval is. Bij de huidige hulpverlening wordt een grote wissel getrokken op de veranderingsbereidheid en de gemotiveerdheid van de cliënt. Dit is een van de redenen waarom bepaalde groepen zeer moeilijke jongeren onbereikbaar geworden zijn. Zij worden ofwel door de hulpverleningsinstellingen afgewezen, ofwel onttrekken zich aan iedere werkelijke inzet. Het zoeken naar effectieve oplossingen voor dit probleem is zeker niet de minste uitdaging waarmee het kinderschermings-systeem en de hulpverleningswereld geconfronteerd worden.

In dit opzicht worden er wel degelijk nieuwe initiatieven op gang gebracht, hoewel het nog te vroeg is om daar steeds conclusies aan te verbinden.

Een van die initiatieven is de in Engeland ontwikkelde 'intensive intermediate treatment'. Dit houdt een beperkte residentiële behandeling in die gekoppeld wordt aan een meer gecontroleerde ambulante setting. De minderjarige in kwestie verblijft eerst twee weken in een behandelingscentrum, waarna hij overgaat naar een gecontroleerd dagprogramma. Het grote voordeel van deze formule is een veel grotere flexibiliteit, die allerlei combinaties tussen kort residentieel verblijf en ambulante hulp mogelijk maakt. Een ander initiatief is bijv. het door de Commissie Herziening Straf-

recht voor jeugdigen uitgebrachte advies aan de Minister van Justitie over alternatieve sancties voor strafrechtelijk minderjarigen. Hiermee beoogt men in de eerste plaats de kinderrechter de beschikking te geven over een uitgebreider en gevarieerder pakket van pedagogisch-verantwoorde maatregelen. Bovendien wil men die maatregel beter laten aansluiten bij het gepleegde feit.

De commissie stelt globaal genomen twee typen maatregelen voor: a) het doen verrichten van bepaalde werkzaamheden in de vrije tijd, werkzaamheden die pedagogisch verantwoord, maatschappelijk zinvol en van beperkte duur dienen te zijn, en b) het doen volgen van trainingen en cursussen die als eerste doel hebben het vergroten van de weerbaarheid van de jongere en het aankweken van sociale vaardigheden.

Hierbij heeft de commissie de nadruk gelegd op het feit dat de jongere niet aan zichzelf mag worden overgelaten maar dat een goede begeleiding noodzakelijk is. Ook zal toezicht op het verloop van de toepassing van de alternatieve sanctie moeten plaatsvinden, waarbij hiervan verslag dient te worden uitgebracht aan het OM of de kinderrechter.

Blijft tenslotte de vraag over op welke wijze men er in zou kunnen slagen de ongunstige gevolgen van gewenste veranderingen te reduceren, ten gunste van wat men werkelijk voor ogen heeft.

In dit opzicht valt wel een en ander te leren van enkele voorbeelden in de Verenigde Staten (Austin, 1981). Een van de redenen voor de gedeeltelijke mislukking van het Californische subsidie-experiment lag in de discrepantie in visie over de juiste behandeling van delinquenten tussen de staatsoverheid en de provinciale autoriteiten. Velen van deze laatste waren helemaal niet van mening dat het reclasseringstoezicht een veel betere maatregel was dan gevangenisstraf. En omdat overheidsgeld natuurlijk nooit te versmaden is, probeerde men zo veel mogelijk subsidiegelden te verkrijgen en dit dan voor eigen doeleinden te gebruiken — bijv. door in plaatselijke detentiemogelijkheden te voorzien —. Iets dergelijks is ook geconstateerd ten aanzien van een groot aantal preventie- en diversieprogramma's. Teneinde subsidie van

de federale autoriteiten te kunnen ontvangen werden de doelstellingen en officiële filosofie aangepast, zonder dat er inhoudelijk en methodisch iets aan de aanpak of zelfs doelgroep veranderde. Geen wonder dat evaluatie van deze projecten zulke teleurstellende resultaten aan het licht bracht.

In Massachusetts waren de omstandigheden gunstiger. Er was grote en algemene ontevredenheid over de bestaande praktijk en er bestond massale steun vanuit de bevolking voor hervormingen van het systeem. Er was dus een gunstig veranderingsklimaat.

Toch heeft men hier evenmin de grote weerstanden voorzien van verschillende belangengroepen, met name van die kinderbeschermingsfunctionarissen die reeds lange tijd in het bestaande systeem geopereerd hadden, en zich derhalve sterk in hun positie bedreigd voelden. Beide hervormingen werden van bovenaf opgelegd en kwamen niet vanuit het systeem zelf voort, waarbij in Massachusetts een buitenstaander werd ingehuurd om de zaak te klaren. Het sturen van maatschappelijke veranderingen door het beleid blijft een zeer moeilijke zaak, maar analyse van de wijze waarop bepaalde veranderingen in een samenleving inwerken kan ons leren in ieder geval met de volgende factoren rekening te houden:

1) Diepgaande analyse vooraf dient inzicht te bieden in organisatie-aspecten en in belangen- tegenstellingen: welke groepen winnen in aanzien en financiële steun, welke groepen verliezen erbij; wie winnen en verliezen autonomie en macht; wie krijgen meer of minder werk; van wie komt de positie op de tocht te staan? Zijn deze problemen geïnventariseerd dan heeft men een nauwkeuriger idee van de weerstanden tegen verandering die men kan verwachten en is men daar ook beter tegen gewa- pend.

2) Wil men bepaalde veranderingen invoeren dan zullen degenen die het project invoeren zowel middelen als bevoegdheden moeten hebben. Middelen alleen zijn onvoldoende. Niemand houdt immers van verandering en het is nu eenmaal een feit dat sommige veranderingen slechts geaccepteerd zullen worden als men geen andere uitweg heeft.

Het Californisch voorbeeld toonde bovendien

aan dat het verlenen van middelen gepaard zal moeten gaan met controle op de besteding ervan. Doet men dat niet dan worden die middelen voor eigen doeleinden aangewend.

3) Tenslotte lijkt het aan te bevelen om bepaalde veranderingen eerst uit te toetsen op kleine schaal in de vorm van experimenten. Veel praktische ervaring kan daarbij opgedaan worden en allerlei onvoorziene effecten komen eveneens aan het licht. Het grote voordeel is daarbij dat men na evaluatie van het experiment de zaak zal kunnen bijsturen. Dit bijsturen kan trouwens zowel de oorspronkelijke doelstellingen als de gebruikte methoden betreffen. Daarna zou men de verandering geleidelijk aan kunnen invoeren op grotere schaal.

Geraadpleegde literatuur

Achterhuis. De markt van welzijn en geluk.
Baarn, Ambo, 1980.

41 **Asquith, S.** 'Relevance' and lay participation in juvenile justice.

British journal of law and society, 4e jrg., nr. 1, 1977, blz. 61-76.

Austin, J. and B. Krisberg. Intended and unintended consequences of juvenile justice reform. Paper presented at the international symposium on sociological perspectives on delinquency prevention.

Wuppertal, april 1981.

Blankman, K. Weglopers in getallen.
Utrecht, WIJN, 1975.

Campbell, T. D. Punishment in juvenile justice. British journal of law and society, 4e jrg., nr. 1, 1977, blz. 77-86.

Dahl, T. S. The scandinavian system of juvenile justice: a comparative approach.

In: Pursuing justice for the child; ed. by M. K. Rosenheim.

Chicago, University of Chicago press, 1976.

Ditchfield, J. A. Police cautioning in England and Wales.

London, HMSO, 1976.

Home office research study, 37.

Empey, L. T. The social construction of childhood, delinquency and social reform.

In: The juvenile justice system; ed. by M. W. Klein.

Sage, 1976.

- Farrington, D. P.** and T. Bennett. Police cautioning of juveniles in London. *British journal of criminology*, 21e jrg., nr. 2, april 1981, blz. 123–135.
- Gibbons, D. C.** *Delinquent behavior*. New York, Prentice Hall, 1981.
- Gibbons, D. C.** and G. Blake. Evaluating the impact of juvenile diversion programs. *Crime and delinquency*, 22e jrg., nr. 4, 1976, blz. 411–420.
- Ginneken, J. van.** Het samenwerkingsverband Holding, de ontwikkeling van een experiment. *Maatschappelijk welzijn*, 28e jrg., nr. 9, september 1976, blz. 201–209.
- Girault, H.** Les pouvoirs de décision du substitut chargé des affaires de mineurs. Vaucresson, Centre de formation et de recherche de l'éducation surveillée, 1976.
- JAC Amsterdam.** Nota binnenstad-jongeren. Amsterdam, JAC, 1980.
- Janson, C. G.** Project metropolitaan, a longitudinal study of a Stockholm cohort. Stockholm, Stockholm university, 1977.
- Junger-Tas, J., M. Sampiemon e.a.** Politiecontacten van minderjarigen en justitiële afdoening. 's-Gravenhage, WODC, augustus 1981.
- Kampen, J. van.** Een verkenning rond ontwikkelingen binnen de ambulante justitiële kindbescherming. Utrecht, WIJN, 1980.
- Kampen, J. van.** Enige ontwikkelingen op het gebied van hulpverlening van jeugdigen: plaatsingen in pleeggezinnen en plaatsingen in tehuizen. Utrecht, WIJN, 1981.
- Klein, H. W. e.a.** The explosion in police diversion programs: evaluating the structural dimensions of a social fad. In: *The juvenile justice system*; ed. by M. W. Klein. Sage, 1976.
- Landau, S. F.** and G. Nathan. Selecting delinquents for cautioning in the London metropolitan area. Paper presented at the international symposium on sociological perspectives on delinquency prevention. Wuppertal, april 1981.
- Lepoole, F.** Law and practice concerning the counterparts of 'persons in need of super-

vision' in some european countries with a particular emphasis on the Netherlands'.
In: *Beyond control; status offenders in the juvenile court*; ed by L. E. Teitelbaum.

Cambridge, (Mass), Ballinger, 1977.

Lincoln, S. B. Juvenile referral and recidivism.

In: *Back on the street; diversion of juvenile offenders*; ed. by R. M. Carter and M. W. Klein.
New York, Prentice Hall, 1976.

McCord, J. A thirty-year follow-up of treatment effects.

American psychologist, 32e jrg.

Meningen over aspecten van hulpverlening aan jongeren binnen de Amsterdamse agglomeratie; onderzoek t.b.v. het Ministerie van CRM.

's-Gravenhage, 1975.

Morris, A. Juvenile justice: where next?

Howard journal of penology and crime prevention, 18e jrg., 1976, blz. 26-37.

Nyquist, O. How Sweden handles its juvenile and youth offenders.

43 Federal probation, 20e jrg., nr. 1, maart 1956, blz. 36-42.

Polk, K. The irrelevance of theory and evidence: diversion reconsidered.

Paper presented at the International symposium on sociological perspectives on delinquency prevention.

Wuppertal, april 1981.

Priestly, P., D. Fears and R. Fuller. Justice for juveniles, the 1969 Children and Young persons act: a case for reform?

London, Routledge and Kegan Paul, 1977.

Scull, A. Deinstitutionalization and the rights of the deviant.

Paper presented at the International symposium on sociological perspectives on delinquency prevention.

Wuppertal, april 1981.

Tien jaar JAC-Amsterdam; onder red. van K. Sluijs.

Amsterdam. SUA, 1980.

Uhm, C. van. Weglopers en hun sociale positie. Groningen, Criminologisch instituut, 1981.

Vérin, J. Enfance délinquante et enfance en danger: difficultés actuelles.

Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, 28e jrg., nr. 3, 1973, blz. 749-755.

Betekenis van de nieuwe Amerikaanse jeugdwetten voor de preventie van delinquent gedrag*

door Malcolm W. Klein

I. Recente geschiedenis

In de Verenigde Staten hebben zich de laatste tijd veranderingen voorgedaan zowel in de praktijk van het jeugdrecht als in de wetgeving. Er zijn verschillende gebeurtenissen aan te wijzen, die deze veranderingen hebben versneld.

44

Vòòr 1960 was de preventie van delinquent gedrag bijna geheel in handen van particuliere sociale instanties. Naast enkele positieve aspecten die hieraan waren verbonden, kleefden er ook aanzienlijke bezwaren aan. Aangezien het particuliere systeem niet gecoördineerd was, — en in feite dus helemaal geen systeem — was ook de preventie een ongecoördineerde activiteit. Omdat de instellingen niet gelijkelijk waren verdeeld over de staten, noch over stad en platteland, bestonden lang niet overal gelijkwaardige preventiemogelijkheden. Bijna geen enkele instelling formuleerde enige begripsmatige of theoretische principes op basis waarvan wellicht de praktijk van de preventie had kunnen worden verbeterd. De voornaamste verandering ten aanzien van de preventie is misschien de steeds groter wordende betrokkenheid van de federale staten bij het probleem van de jeugddelinquentie. Met de belangrijke federale wetgeving van 1961 en 1974 en de publikatie van rapporten van een presidentiële commissie in 1967 werd een aanpak van 'nieuw federalisme' aangekondigd. De snelheid waarmee deze ontwikkeling plaatsgreep kan worden afgeleid uit de statistische gegevens

* Dit is een verkorte weergave van: *Prevention implications of new juvenile legislation in the United States.*

Paper voor het 'International symposium on sociological perspectives on delinquency prevention' gehouden te Wuppertal (B.R.D.), 8–11 april 1981.

van de 'National council on crime and delinquency': vanaf 1961 nam het aantal van overheidswege opgezette programma's toe van vijf tot vijftien. In 1971 waren er zestien federale instellingen die 197 programma's voor jeugddelinquenten draaiende hielden. De jaarlijkse kosten hiervan bedroegen elf en een half miljoen dollar.

II. Recente uitkomsten van sociaal-wetenschappelijk onderzoek

Men kan wel stellen dat vóór het jaar 1960 onder jeugddelinquentie in het algemeen werd verstaan een betrekkelijk ongedifferentieerde hoeveelheid van onwettige, anti-sociale gedragingen. Vanaf 1960 is er langzaam maar zeker een tweedeling in ons denken binnengeslopen. Meer en meer gingen we onderscheiden naar *status offenders* en *delinquent offenders*: status offenders waren degenen wier onwettig gedrag alleen onwettig was omdat ze nog kind waren (bijv. weglopen van huis, spijbelen, roken en drinken etc.). Delinquent offenders noemden we degenen wier onwettig gedrag ook bij volwassenen onwettig zou zijn. De laatste jaren lijkt deze tweedeling een minder specifieke vorm te hebben aangenomen, maar wel één die meer in overeenstemming is met het denken van het grote publiek: men onderscheidt eenvoudigweg tussen de betrekkelijk onschadelijke probleemjeugd en het echte 'tuig'. Sociologen en criminologen hebben de opkomst van deze veranderde opvattingen, zij het laat, onderkend. Niettemin hebben we een aantal betrouwbare onderzoeksresultaten gevonden die betrekking hebben op de tweeledige opvatting van delinquentie.

Vijf van de belangrijkste hiervan zijn de volgende:

A) Delinquent gedrag in 'cafeteria-stijl', ofwel een afwisselend patroon van delicten overheerst. Dus de opvattingen van vòòr 1960 kwamen in feite meer met de werkelijkheid overeen dan onze huidige tweeledige opvatting.

B) Escalatie van de ernst der delicten met het volwassen worden komt nauwelijks voor. De frequentie kan wel toenemen, maar in het algemeen treedt er in de ernst der delicten geen verandering op.

C) Een relatief klein aandeel van de jeugd is

verantwoordelijk voor een onevenredig grote hoeveelheid zich herhalende ernstige delicten. Helaas zijn we nog nooit in staat gebleken de potentieel meest ernstige delinquenten aan te wijzen nog vòòrdat ze een delict begaan.

D) Het is gebleken dat we zeer ineffectief zijn in het voorkomen van criminaliteit en in het resocialiseren van delinquenten.

E) We hebben de opvatting uit de labelingtheorie bevestigd, dat het systeem van jeugdrecht zelf medeverantwoordelijk is voor de delinquente gedragingen die het tracht te voorkomen.

46 Laten we nu nagaan hoe deze bevindingen zich verhouden tot onze huidige preventieactiviteiten. We maken onderscheid tussen status offenders en delinquent offenders. We proberen in een vroeg stadium in te grijpen, vooral bij minder ernstige delinquenten; de gegevens doen vermoeden dat dit in de praktijk geen zin heeft. We zijn in toenemende mate een rechtssysteem aan het opbouwen dat zich concentreert op ernstige misdadigers en recidivisten; toch weten we pas wie dit zijn als het kwaad reeds is geschied. We pompen steeds maar meer geld in preventie, diversion en resocialisatie-programma's terwijl het als een paal boven water staat dat dit niet helpt. Tenslotte proberen we minder ernstige delinquenten weg te houden uit het strafrechtelijk systeem, hoewel in werkelijkheid een aparte categorie 'minder ernstige delinquenten' niet bestaat, en we richten de aandacht van het strafrechtelijk systeem op de ernstige delinquenten wier bestaan wellicht ten dele moet worden toegeschreven aan dat systeem zelf. Kortom, onze kennis lijkt niet te kloppen met de praktijk van onze procedures.

III. Recente trends op het gebied van wetgeving

Heel in het kort zijn dit de volgende:

Ten eerste is er een trend geweest in de richting van het de-institutionaliseren van minder ernstige delinquenten, met name status offenders. Zij werden steeds minder vaak gevangen gezet of in hechtenis genomen. In enkele gevallen werden inrichtingen voor alle categorieën gesloten. Het meest bekende voorbeeld is dat van Massachusetts. Doch dit is een uitzonde-

ring. Hoewel in geen geval geïnitieerd door de federale regering is deze trend in belangrijke mate versneld door de regering. Die dreigde namelijk met het stopzetten van betalingen aan staten die niet in staat bleken tot een aanzienlijke reductie in de detentieniveaus van status offenders.

Een tweede, soortgelijke trend was het van overheidswege aanmoedigen van diversion programma's voor jeugdigen. Deze werden opgezet zowel om te voorkomen dat jongeren in het strafrechtelijk systeem terecht kwamen als om ze een — naar verondersteld werd minder stigmatiserende — behandeling te geven binnen de gemeenschap zelf. Het toepassen van diversion werd aangemoedigd door het beschikbaar stellen van federale gelden, maar in een aantal kleinere rechtsgebieden is men ook — puttend uit eigen middelen — programma's gaan opzetten. De combinatie van het opzetten van programma's op federaal, landelijk en plaatselijk niveau heeft een ware diversion-explosie teweeggebracht.

Tenslotte, en dat is m.i. het meest interessant, zijn er de laatste jaren enkele wetswijzigingen geweest. Deze benadrukten zowel een minder strenge behandeling van minder ernstige delinquenten als een strenger, harder optreden tegen meer ernstige delinquenten. In twee zeer vermeldenswaardige wetten (de Assembly Bill 3121 uit Californië en de House Bill 371 uit Washington) is getracht deze beide doelen te verenigen. Wat deze wetten natuurlijk teweeggebracht hebben is het legitimeren, sanctioneren en bekrachtigen van het genoemde onderscheid tussen minder ernstige en ernstige criminaliteit. Status offenders worden niet strafrechtelijk vervolgd. Tegen delinquent offenders wordt in toenemende mate opgetreden volgens het 'volwassen' strafrecht, waarmee zij ook de daarbij behorende rechtspositie verkrijgen. Waar het ons hier vooral om gaat, is de afname van de controle op de plegers van minder ernstige delicten. Ik zal enkele van onze recente ervaringen gebruiken om de invloed van de Californische wet AB 3121 op de preventie te beschrijven.

IV. Een voorbeeld: Californië

Samen met een aantal collega's bekeek ik

verschillende aspecten van AB 3121 en de invloed ervan op de instellingen die het jeugdstrafrechtssysteem hanteren. AB 3121 verbood iedere vorm van detentie van status offenders; deze stimuleerde de behandeling van minder ernstige delinquenten in de samenleving; maar tevens stelde deze wet *geen* fondsen beschikbaar voor de realisering van dergelijke voorzieningen. Laten we nu een kleine opsomming geven van wat er gebeurde toen het systeem zich in de praktijk aan deze wetgeving ging aanpassen:

A) Arrestaties van status offenders daalden met maar liefst 50 procent. Hoewel de nieuwe wet alleen detentie verbood, reageerde de politie met het achterwege laten van *iedere* vorm van bejegening.

B) Instellingen voor welzijnszorg kregen *geen* grotere aantallen jongeren door de politie doorverwezen, noch ondernamen zij zelf stappen om de opvang van jeugddelinquenten te verbeteren.

C) Teneinde toch detentie van status offenders te bewerkstelligen, had de politie de neiging om deze onder te brengen in de categorie van delinquenten, verwaarloosde jeugd of geestelijk gestoorden: drie categorieën waarvoor de wet wél detentie toestond.

D) Er is een inkrimping gekomen in de mankracht van de kinderpolie en parallel daaraan is de taak van de kinderpolie verschoven van preventie naar opsporingsactiviteiten.

E) De politie is meer tijd en inspanning gaan besteden aan opsporing en vervolging van de meer ernstige delinquenten.

In dit alles zit een consistentie die er niet om liegt. De nieuwe wetgeving voedt het idee van het grote publiek dat er twee vormen van criminaliteit zouden bestaan. De wetgeving bekrachtigt deze tweedeling op een manier die zal leiden tot een harder optreden tegen 'echt' crimineel gedrag en tegelijkertijd tot geringe aandacht van overheidswege voor probleemjongeren die minder ernstige vergrijpen plegen.

V. Implicaties voor preventie

Te oordelen naar de algemene trends in praktijk en wetgeving gedurende de laatste twintig jaar, en naar de uitwerking van de nieuwe

Californische wet, lijkt het alsof het Amerikaanse systeem van jeugdrecht zich aan het heroriënteren is. In versneld tempo gaat het systeem zijn inspanningen concentreren op de meer 'lonende' gevallen, nl., die welke meer opsporings- en vervolgingsvaardigheden vereisen, meer in het oog lopen bij een steeds bezorgder en verontruster wordend publiek, en die welke aansluiten bij het stereotype beeld van criminaliteit dat men in de opleiding en op de televisie krijgt voorgespiegeld.

Tegelijkertijd is het systeem de minder ernstige gevallen aan het afschudden, en in de ogen van de meesten van ons werd dat ook de hoogste tijd. Voor degenen die zich bezighouden met de voorkoming van delinquent gedrag, en vooral voor hen die blijven geloven dat een categorie van minder ernstige delinquenten werkelijk bestaat, en dat die in een vroeg stadium kan worden aangewezen en vervolgens afgehouden van ernstiger vormen van criminaliteit, èn voor degenen die blijven geloven dat wat ze doen efficiënt is, zullen de nieuwe trends ernstige problemen gaan opleveren. Als politie en justitie zich niet langer bemoeien met minder ernstige gevallen, zal de gemeenschap hier meer zelf aan moeten gaan doen. Naar we mogen vermoeden zal het schoolsysteem geen geschikt alternatief systeem van preventie vormen. Ouders, die toch al vaak moeite blijken te hebben met deze jongeren, lijken evenmin geschikt om het tij te keren.

Sociale instellingen, is ons gebleken, zijn er dikwijls ook niet happig op. Vaak hebben ze geen getrainde krachten in dienst. Ze hebben dikwijls de handen al vol aan niet-delinquente cliënten.

Als de kloof al overbrugd moet worden vanuit de gemeenschap zelf, dan moet het ook aantrekkelijk gemaakt worden om dit te doen. Dit houdt o.m. in dat er subsidie moet komen die niet weer wordt ingetrokken als dat de een of andere politicus toevallig behaagt. Toch blijf ik betwijfelen of de kloof hiermee voldoende overbrugd zou zijn.

Wat ons rest is een conclusie die voor velen nogal ontmoedigend zal zijn maar toch behoorlijk prikkelend voor enkele anderen. Gemeenschappen moeten misschien nog één keer leren om hun eigen devianties te absor-

beren, om de incidentele misstappen te tolereren waartoe zoveel jongeren in staat zijn — net zo goed als U en ik dat waren. En tot slot moeten we misschien met z'n allen leren begrijpen dat preventie vaak een *optie* is, die we ofwel kunnen aanvaarden, ofwel verwerpen. Zoals Wheeler enkele jaren geleden al zei: 'Het staat in het geheel niet vast of iets doen beter is dan niets doen'.

Schadeloosstelling door jeugddelinquenten

door David Shichor en Arnold Binder

Inleiding

Criminaliteit, met name jeugdcriminaliteit, is een van de problemen die in de Verenigde Staten de meeste zorgen baart. Een reden voor deze bezorgdheid is, dat veel meerderjarige delinquenten reeds op jeugdige leeftijd met hun criminele carrière zijn gestart. Preventie en terugdringing van jeugdcriminaliteit staan daarom hoog op de prioriteitenlijst van de overheid. Een van de vele programma's die op dit gebied ontwikkeld zijn, is gericht op schadeloosstelling van slachtoffers van jeugdcriminaliteit door de daders. Schadeloosstelling kan bijv. inhouden: dienstverlening of betaling van geld aan het slachtoffer. Deze maatregel is gedeeltelijk gebaseerd op het grondbeginsel dat iemand verantwoordelijk gesteld kan worden voor zijn daden. In de praktijk is dit beginsel genegeerd door de nadruk die is komen te liggen op de reclassering van de dader...

51

De belangstelling voor schadeloosstelling als maatregel voor jeugddelinquenten is de laatste jaren toegenomen. Hiervoor zijn twee oorzaken aan te wijzen: 1) De algemene ontgoocheling over de traditionele programma's tot resocialisering. 2) Een toenemende bewustwording van het leed van slachtoffers van criminaliteit. Schadeloosstelling zou een aantal voordelen met zich mee kunnen brengen. De bevolking zou een groter vertrouwen in de kwaliteit van het recht kunnen krijgen. Voor de slachtoffers zou het van waarde kunnen zijn. Het zou er toe bij kunnen dragen dat delinquenten inzien welk leed ze anderen hebben aangedaan en het zou kunnen bijdragen aan een meer

* Dit is een verkorte weergave van: Community restitution for juveniles: an approach and preliminary evaluation.

Paper voor het 'International symposium on sociological perspectives on delinquency prevention', gehouden te Wuppertal (B.R.D.), 8-11 april 1981.

geordend bestaan. Ook zal de dader oog moeten krijgen voor de belangen van het slachtoffer. Bij de opzet van het project stond voorop dat slechts die jeugddelinquenten erbij betrokken zouden worden, die anders met het justitiële systeem in aanraking zouden zijn gekomen om een 'aanzuigende werking' te voorkomen (netwiding). Met het programma werd gestart in Costa Mesa, een stad met ongeveer 77.000 inwoners. In 1976 ging in deze stad voor 1,1 miljoen dollar verloren als gevolg van jeugdcriminaliteit. Ongeveer 36% hiervan werd achterhaald zodat het netto verlies ongeveer 700.000 dollar bedroeg.

Doelstellingen van het project

Het Programma Maatschappelijke Schadeloosstelling (PMS) had een aantal hoofddoelstellingen:

- 1) Leden van de gemeenschap moesten betrokken worden bij het vaststellen van directe en zinvolle maatregelen in de vorm van schadeloosstelling voor destructief gedrag.
- 2) De schade moest binnen zekere grenzen aan de slachtoffers vergoed worden. Aangenomen werd dat hierdoor de tevredenheid met de justitiële behandeling van minderjarige delinquenten zou toenemen en daarnaast een oplossing zou bieden voor het materiële verlies.
- 3) Recidive moest vroegtijdig voorkomen worden.

De mogelijke voordelen van PMS t.o.v. de dader zijn: de schadeloosstelling houdt verband met de toegebrachte schade en zou derhalve als een eerlijke maatregel beschouwd worden; de verplichtingen zijn specifiek, waardoor een gevoel van bekwaamheid kan ontstaan; de dader is actief betrokken bij het programma; via de schadeloosstelling kan op sociaal passende wijze uitdrukking gegeven worden aan schuld en spijt; wanneer hij de voorwaarden is nagekomen zou hij positieve reacties van anderen moeten krijgen, wat zijn zelfrespect zou kunnen vergroten.

Ten behoeve van de evaluatie zijn de volgende concrete doelstellingen opgesteld:

- 1) In tachtig procent van de gevallen moet de dader aan de verplichting tot schadeloosstelling voldoen.
- 2) De slachtoffers, de leden van de gemeen-

schap en de jeugddeliquenten moeten blijken van een hogere graad van tevredenheid met het justitiële systeem na bij het PMS betrokken te zijn geweest.

3) Het verantwoordelijkheidsbesef bij de daders moet toegenomen zijn na voltooiing van het programma.

4) Er moet significant minder gerecidiveerd worden t.o.v. een controlegroep.

De afhandeling van een zaak

A) De dader en tenminste één van de ouders hebben een gesprek met een schadeloosstellingspecialist. Deze legt uit wat de maatregel inhoudt en vraagt hen te kiezen uit meewerken aan het programma of de zaak weer teruggeven aan de politie.

B) Er wordt met het slachtoffer gesproken om zijn behoeften vast te stellen en de aanspraken die hij bij de politie heeft vastgelegd te controleren.

C) De uiteindelijke maatregel tot schadeloosstelling wordt vastgelegd door een Raad, waarin drie tot vijf inwoners zitting hebben. Zij krijgen eerst instructies met betrekking tot hun plichten en de mogelijke maatregelen die ze vast kunnen stellen. Eventueel wordt een proefzitting gehouden. Een half uurtje voor de zitting rapporteert bovengenoemde specialist zijn bevindingen. Op de zitting worden de dader en zijn ouders gehoord, waarna een contract wordt vastgesteld. In dit contract kunnen de volgende maatregelen worden vastgelegd: schadevergoeding aan het slachtoffer, werken ten behoeve van het slachtoffer, dienstverlening aan de gemeenschap of een combinatie hiervan. Vinden de ouders of de dader de maatregel niet rechtvaardig, dan hebben ze éénmaal de mogelijkheid door een andere Raad gehoord te worden. Tenslotte kunnen ze het contract tekenen of niet.

D) Vanaf het moment dat het contract getekend is, is er geregeld contact met de dader, zijn ouders en het slachtoffer om te zorgen dat de verplichting tot schadeloosstelling wordt nagekomen.

E) Nadat aan de voorwaarden is voldaan moet de schadeloosstellingspecialist een rapport over de zaak aan alle betrokken partijen zenden. Hierin staat vermeld het bedrag van

de schadevergoeding en/of het aantal gewerkte uren.

Evaluatie

De belangrijkste punten, met betrekking tot de evaluatie, zijn: 1) Recidive; 2) Kosten-batenanalyse; 3) Houding van het slachtoffer; 4) Meningen van personen die in de Raad zitting hadden; 5) Gedrag (niet crimineel) van de delinquent na voltooiing van het contract. Degenen die het programma doorliepen waren verwezen door drie politiebureaus. De controlegroep bestond uit personen die bij een vierde politiebureau terecht waren gekomen. Om organisatorische redenen is gekozen voor deze methode in plaats van willekeurige steekproeven te trekken. Wel zijn achteraf de verschillen tussen de twee groepen zo veel mogelijk geëlimineerd.

54

Uiteindelijk bestond elke groep uit 59 personen, 40 jongens en 19 meisjes. In de controlegroep was de verdeling van de delicten, die begaan waren anders dan in de onderzoeksgroep. In zijn algemeenheid kan gesteld worden, dat de delicten in de controlegroep iets ernstiger waren. Verder zaten in de controlegroep iets meer personen met een crimineel verleden, 31,5% tegenover 25,4%, en was het strafregister, indien aanwezig, iets uitgebreider.

Recidive

De resultaten zijn gebaseerd op uitsluitend bij de politie bekend geworden delicten. Zoals bekend is dit niet een erg zuivere maatstaf, maar aan andere methoden (zelf-rapportage) kleven ook de nodige bezwaren. Bij de controlegroep werd de periode van negen maanden volgend op de arrestatie bekeken. Bij de onderzoeksgroep waren dat de zes maanden volgend op de nakoming van het contract; gemiddeld duurde het drie maanden voordat het contract nagekomen was. In de observatieperiode zijn negen personen uit de controlegroep en vier uit de onderzoeksgroep gearresteerd. De kans dat het gevonden verschil aan toeval te wijten is, is kleiner dan 13%.

Kosten-batenanalyse

In de periode april 1978—september 1979 werden 299 personen naar het PMS verwezen.

Hiervan tekenden 263 (88%) het contract. Van deze 263 kwamen twee het contract niet na. De verdeling van de verschillende vormen van schadeloosstelling was: 12,8% werk ten behoeve van het slachtoffer, 29,8% dienstverlening aan de gemeenschap, 12,8% een betaling aan het slachtoffer en 44,7% een combinatie.

In de periode april 1978—januari 1979 bedroeg de totale schade van de delicten, gepleegd door degenen die aan het programma meededen, 7625 dollar (81 dollar per dader). Via werk en schadevergoeding kwam hiervan 5232 dollar terug, hetgeen neerkomt op ongeveer 68% van de totale schade.

De kosten die het PMS met zich meebracht bedroegen op het moment dat het volledig in werking was 206 dollar per zaak. De kosten van de instelling, waarnaar de meesten anders verwezen zouden zijn (Orange County Juvenile Probation Department) bedroegen in die tijd ook ongeveer 206 dollar per zaak. De kosten van andere diversie-projecten in Orange County waren hoger dan de genoemde. Geconcludeerd kan worden, dat het PMS wat de kosten betreft aanzienlijk gunstiger is dan alle andere programma's.

Houding van het slachtoffer

Aan 31 slachtoffers (een aantal was meervoudig slachtoffer) van daders binnen de onderzoeksgroep en aan veertien van de controlegroep werden vragenformulieren gestuurd. Hiervan kwamen respectievelijk twintig en acht terug. Het merendeel van de slachtoffers was tevreden met de afhandeling. In het algemeen verschilden de antwoorden van beide groepen weinig van elkaar. De slachtoffers uit de controlegroep waren wat minder positief over de wijze, waarop hun zaak afgehandeld was. Een rol hierbij zou kunnen spelen dat veel benadeelden uit de controlegroep grote winkels waren.

Meningen van leden van de Raad

Veertien personen, die in de Raad gezeten hadden, beantwoordden een lijst met open vragen over de bruikbaarheid van het programma. Dertien van de veertien vonden voldoening in het meewerken aan het PMS. Minder positief was men over de instructies, die men gekregen

had. Slechts de helft vond dat het nut had gehad. Twee deden de suggestie om een nieuwe Raad een zitting van een andere Raad bij te laten wonen.

Allen hadden wel iets in het programma gevonden wat hen aantrok. Dit wijst op een positieve houding t.o.v. het programma. Dit resultaat moet echter met de nodige reserve bekeken worden, omdat niet is gevraagd wat men niet goed vond. Wel is gevraagd wat voor verbeteringen aangebracht konden worden; naast een aantal antwoorden, die op het procedurele vlak lagen, was er één met substantiële kritiek: Er zou meer aandacht aan het slachtoffer besteed moeten worden en minder aan de dader.

Samengevat was men over het algemeen positief gestemd. Wel moet opgemerkt worden, dat de meningen gekleurd zouden kunnen zijn, omdat de leden van de Raad zich betrokken voelden bij het succes of de mislukking van het PMS.

56

Het latere gedrag van de dader

Uit de groep, die het programma doorlopen had, werd een willekeurige steekproef van vijftien jongens getrokken. Uit de controlegroep werden vijftien jongens gekozen, die dezelfde delicten gepleegd hadden als de vijftien uit de onderzoeksgroep. Tenslotte werd uit een lijst met padvindders een willekeurige steekproef getrokken van eveneens vijftien jongens. Aan ieder van hen werd vijf dollar gestuurd met het bericht dat ze dat bedrag abusievelijk aan een boekhandel hadden betaald en het daarom terugkregen. In het briefhoofd was een retouradres opgenomen.

Van de padvindders en de PMS-groep stuurde één derde het geld terug en van de controlegroep slechts één van de dertien (bij twee was de brief niet bezorgd). De kans dat het verschil tussen de PMS-groep en de controlegroep aan toeval te wijten is, is kleiner dan 10%.

Aangenomen, dat het retourneren van dit bedrag een maatstaf is voor de eerlijkheid en het verantwoordelijkheidsgevoel van deze personen, blijkt uit deze cijfers, dat de PMS-groep en de padvindders op deze punten overeenstemmen. Indien we verder aannemen dat de controlegroep en de PMS-groep overeenkomen wat betreft persoons- en achtergrondkenmerken,

dan wordt het verschil tussen beide volledig verklaard door de omstandigheid of men al dan niet het schadeloosstellingsprogramma heeft doorlopen. Deze veronderstelling is echter niet helemaal houdbaar, omdat er, zoals in het begin is aangegeven, enig verschil tussen de twee groepen bestaat.

Conclusie

De mate van recidive bij degenen die het PMS doorlopen hadden was kleiner dan van de controlegroep. Hierbij moet opgemerkt worden, dat de twee groepen niet helemaal vergelijkbaar waren. De kosten-batenanalyse toonde aan dat het PMS financieel een duidelijk gunstiger resultaat had dan de alternatieven zoals diversie en ondertoezichtstelling. De slachtoffers van beide groepen delinquenten verschilden weinig van elkaar. De slachtoffers van PMS-daders waren iets positiever over de wijze, waarop hun zaak was afgehandeld dan de anderen.

De meningen van de leden van de Raad waren over het algemeen positief. Het is echter zeer wel mogelijk dat hun mening enigszins gekleurd is door hun betrokkenheid bij de uitvoering van het programma. De PMS-groep vertoonde een duidelijk eerlijker en verantwoordelijker gedrag dan de controlegroep.

Geconcludeerd kan worden, dat het schadeloosstellingsprogramma een levensvatbare benadering is om jeugddelinquenten aan te pakken voor zover het niet agressieve vermogensdelicten betreft.

Aanbevelingen

Een aantal suggesties kan gegeven worden, dat tot een verhoogde effectiviteit van het project kan leiden:

- 1) Aangezien de gegevens die gebruikt zijn om recidive te meten niet alles zeggen, zou de follow-up van degenen die het programma doorlopen hebben benadrukt moeten worden. De controlegroep zou óók gevolgd moeten worden om een duidelijk beeld te krijgen van de recidive van beide groepen. In de toekomst zou meer de nadruk moeten komen te liggen op evaluatie van de resultaten van het programma en recidive is een in dit opzicht veel gebruikte maatstaf.
- 2) Het zou nuttig zijn om de houding en

mening van de slachtoffers die met het PMS te maken hebben gehad op een systematische basis te verzamelen. Het zou een waardevolle terugkoppeling kunnen zijn voor de medewerkers van het project.

3) Om een completer beeld te krijgen van de verschillende aspecten van het programma, zou het zinvol zijn informatie te verzamelen over de houding van de jeugddelinquenten, die eraan meegedaan hebben en hun ouders. Eveneens zou kennis over de houding van een vergelijkbare niet PMS-groep en hun ouders waardevol zijn.

4) Het zou van belang zijn, dat toekomstige leden van de Raad aanwezig zijn bij een zitting van de Raad.

5) Degene die het programma evalueert zou van het begin af nauwe voeling moeten hebben met het programma om samen met de staf evaluatie-methoden op te stellen en samen met hen vast te stellen welke informatie nodig is voor de evaluatie van de procedure en de resultaten.

'Netwerk-vergrotende' effecten van diversion bij jeugdigen*

door T. G. Blomberg en R. J. Blomberg

Na de aanbevelingen van de presidentiële commissie voor jeugdcriminaliteit van 1967 werd diversion een nationale hervormingsstrategie tot preventie en beheersing van criminaliteit in de Verenigde Staten. De bedoeling ervan was de jeugd minder in aanraking te laten komen met het formele kinderrecht door ze door te sturen naar andere, niet bij het bestaande systeem behorende instellingen of door een informele behandeling door het personeel van het bestaande systeem. Volgens het concept van de presidentiële commissie zou door het invoeren van diversion de kinderrechtspraak beperkt blijven tot gevallen van 'duidelijk gevaar', terwijl de grote massa jongeren zou worden afgevoerd naar verschillende vormen van informele behandeling. De belangrijkste functie van diversion was om individueel aangepaste diensten te verlenen aan jeugdigen bij de allereerste tekenen van gedragsproblemen, terwijl zoveel mogelijk vermeden werd dat zij in aanraking kwamen met het formele systeem van het kinderrecht.

Als belangrijkste motief voor diversion wordt de labelingtheorie genoemd. Uit onderzoek is echter gebleken dat het niet duidelijk aantoonbaar is dat door de labeling door het rechtssysteem later delinquent gedrag toeneemt. Dit motief voor diversion blijkt dus onvoldoende empirisch gesteund te worden. Toch heeft de populariteit van diversion daar niet onder geleden. Bovendien hebben de voorstanders van diversion nog een aantal andere motieven naar voren gebracht. Zo zou er volgens hen bij

* Dit is een verkorte weergave van: Net-widening effects of juvenile diversion.

Paper voor het 'International symposium on sociological perspectives on delinquency prevention', gehouden te Wuppertal (B.R.D.), 8-11 april 1981.

het toepassen van diversion sprake zijn van een grotere rechtvaardigheid bij de behandeling van moeilijke jongeren. Ook zouden de algemene kosten van de kinderrechtspraak dalen, omdat het werken met diversion goedkoper zou zijn dan het bestaande systeem. Een ander belangrijk motief is dat de hulpverlening van diversion, die informeel of buiten het rechtssysteem wordt aangeboden, betere resultaten op het gebied van resocialisatie zal boeken dan die van het formele rechtssysteem.

Tot voor kort werd er niet getwijfeld aan de juistheid van deze motieven en resultaten. De laatste jaren is men er echter kritischer over gaan nadenken. Dit heeft geleid tot een aantal empirische onderzoeken. Daaruit zijn gegevens naar voren gekomen die in bepaalde richtingen wijzen. In de eerste plaats is aangetoond dat diversion-programma's 'netwerk-vergroting' tot gevolg kunnen hebben, dat wil zeggen dat het bereik van het rechtssysteem uitgaat boven de met de diversion beoogde jeugd en andere jeugdigen, hun bloedverwanten en hun ouders erbij betreft, waardoor de gehele populatie binnen het rechtssysteem vergroot wordt. In de tweede plaats is aangetoond dat die netwerkvergroting een aantal nadelige gevolgen heeft voor kind en gezin, waaronder onwelkome gezinsinbreuken, een toenemend aantal her-arrestaties en een versnelde binnenkomst in het rechtssysteem.

Het doel van dit artikel zal zijn de empirische literatuur over de netwerkvergroting van diversion en de daarmee samenhangende gevolgen te bekijken en enkele politieke implicaties te bespreken die daaruit afgeleid kunnen worden.

Diversion en het vergroten van het netwerk van cliënten

De laatste jaren is door middel van evaluatie van diversion-programma's aangetoond dat deze zich, in plaats van te regelen dat jongeren die voor die tijd bij de rechtbank terecht kwamen in een geschikte informele behandelingssituatie kwamen, vooral hebben beziggehouden met cliënten die daarvoor nooit in contact met het rechtssysteem zouden zijn gekomen. De California Youth Authority heeft bijvoorbeeld een aantal plaatselijke

diversion-projecten geëvalueerd om te bepalen in hoeverre de programma's de jeugd buiten het formele kinderstrafrecht hielden. Gevonden werd dat gemiddeld aan meer dan de helft van de cliënten van de projecten hulp werd verleend om 'toekomstig' wangedrag te voorkomen. Zonder diversion-programma's zouden deze jongeren normaal gesproken niet met het kinderrecht in aanraking gekomen zijn. De bovenstaande netwerkvergrotende gevolgen van diversion-programma's hebben tot resultaat dat veel van de jeugdige cliënten waarvoor zij eigenlijk bedoeld zijn, nog steeds via de kinderrechtter behandeld worden en dat de jeugd die normaal niet in contact met het kinderrecht zou komen nu binnen de hulpverlening van diversion-programma's valt. Zo worden nog steeds veel gevallen van kinderen die van huis zijn weggelopen en voor wie diversion onder andere is bedoeld, via de rechtbank behandeld en door afwezigheid van geschikte pleeggezinnen in inrichtingen geplaatst.

Nadelige gevolgen van diversion voor de cliënt

In verschillende onderzoeken wordt erop gewezen dat de netwerk vergroting van diversion de gedragsmoeilijkheden van de cliënt doet toenemen, omdat hij voor zijn diversion 'behandelaar' beter zichtbaar is geworden en niet omdat hij zich slechter is gaan gedragen. Kort gezegd: het verlenen van diversion-hulpverlening aan jongeren, hun bloedverwanten en hun ouders, die voor die tijd op geen enkele wijze met het rechtssysteem te maken hebben gehad, kan heel goed meldingen over jeugdige misdrijven en gezinsmoeilijkheden bespoedigen. Bovendien wordt er in de onderzoeken op gewezen dat als gezinnen niet kunnen of willen meewerken aan de verschillende opdrachten van diversion en de gezinsinterventie; de kinderen (moeilijke kinderen en hun naaste bloedverwanten) vaak worden overgedragen aan de rechtbank om uit huis te worden geplaatst. Zo worden de medewerkers van diversion-programma's, door te beginnen met gezinsinterventie, betrokken bij een proces dat nieuwe problemen kan 'scheppen', die, eenmaal onderkend, om een meer ingrijpende oplossing vragen.

Politieke implicaties

In het bovenstaande is naar voren gebracht dat de uitvoering en werking van diversion-programma's vrij ver is afgedwaald van het oorspronkelijke concept.

Het is duidelijk dat de belangrijkste vraag op het moment is hoe het nu verder moet. Helaas kan er op deze vraag geen antwoord gevonden worden in de beschikbare literatuur. Het zal dan ook in de toekomst nodig zijn om evaluatie-programma's te ontwerpen die in staat zijn een aantal voorziene en onvoorziene gevolgen voor cliënt, gezin en systeem te meten. De frequentie van het net-widening gegeven en de daarmee samenhangende negatieve gevolgen voor jeugdigen en gezin zouden diegenen die diversion-programma's evalueren, er voor moeten waarschuwen dat evaluatiepogingen incompleet zullen zijn, wanneer men verzuimt zich mede op deze onvoorziene gevolgen te richten. Het zal zeker niet eenvoudig zijn om deze evaluaties uit te voeren, maar men moet van de dringende noodzaak ervan overtuigd zijn, als men empirisch gefundeerde antwoorden wil geven op de vraag hoe het verder moet met de diversion-politiek.

62

Het moet mogelijk zijn om hervormingsprogramma's op het gebied van de straftoemeting uit te voeren die in overeenstemming zijn met hun oorspronkelijke doelstelling en daarna na te gaan of die programma's en doelstellingen bruikbaar zijn. Tot op heden is dit nog niet gebeurd met diversion-programma's en dientengevolge blijft de doeltreffendheid van diversion als strategie van misdaadpreventie open voor speculatie. De netwerkvergroting van diversion en de daarmee samenhangende nadelige gevolgen wijzen niet op een ontoereikendheid van het diversion-concept, maar op een onjuiste invulling en uitvoering van het programma.

In de tachtiger jaren zal er in verscheidene democratische samenlevingen steeds vaker gevraagd worden naar de betrouwbaarheid en effectiviteit van programma's, zowel die op het gebied van strafrechtshervormingen als op andere gebieden. De behoefte aan een technologie voor het evalueren van programma's zal in de komende jaren steeds groter worden en misschien zullen met de komst

Het verloop van een programma voor de – institutionalisering: het Californische subsidie-experiment*

door K. S. Griffiths

64

Er hebben twee ontwikkelingen ten grondslag gelegen aan het Californische subsidie-programma in het begin van de zestiger jaren. De ene betrof de populariteit van de labeling theorie: het idee dat het strafrechtssysteem stigmatiseert en delinquent gedrag bevordert en dat men zoveel mogelijk moet trachten te vermijden dat de mensen ermee in aanraking komen. De tweede ontwikkeling was de snelle groei van de jeugdige bevolking (van 10 tot 20 jaar). Van 1957 tot 1966 was er in Californië een groei van 68%, van 2,2 naar 3,7 miljoen. Tijdens deze jaren van enorme groei deed zich een verdubbeling van het aantal arrestaties voor en het aantal zaken bij de kinderrechtbanken werd twee en een half maal zo groot. Het was duidelijk dat de California Youth Authority meer ruimte nodig had om die toename te kunnen hanteren. Er werd een plan ontwikkeld om een nieuw complex van instellingen te vestigen in Stockton. Het plan was om op 250 hectare twaalf gebouwen neer te zetten met ieder een capaciteit van 400 jeugdige delinquenten. Ongeveer in diezelfde tijd deed de California Board of Corrections een onderzoek naar 'probation' op provinciaal niveau.** In Californië heeft iedere provincie eigen verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het eigen programma van straftenuitvoer-

* Dit is een verkorte weergave van: The natural history of a de-institutionalization program: the California subsidy experiment. Paper voor het 'International symposium on sociological perspectives on delinquency prevention, gehouden te Wuppertal (B.R.D.), 8–11 april 1981.

** Reclasseringstoezicht.

legging en aanzienlijke speelruimte om te bepalen of veroordeelde personen op provinciaal niveau worden behandeld of naar een instelling van de staat worden doorgestuurd. In dit onderzoek werd aanbevolen de probation-diensten te versterken en de provincies financieel aan te moedigen om delinquenten in de gemeenschap te behandelen. In 1965 werd er een wet aangenomen die de staat in staat stelde om subsidie te verschaffen aan provinciale probation-instellingen, als zij minder mensen doorstuurden naar staatsinstellingen. Als een provincie in een bepaald jaar haar plaatsingen beneden een 'verwacht aantal plaatsingen' hield (waar men toe kwam door vast te stellen hoeveel mensen er over een periode van vijf jaar waren doorgestuurd), kreeg die provincie een schadeloosstelling in overeenstemming met het aantal hypothetische plaatsingen in staatsinstellingen die binnen de gemeenschap werden behandeld. Hoe meer de provincies hun plaatsingen in staatsinstellingen verminderden, hoe meer schadeloosstelling zij kregen.

Het subsidieprogramma zou aan de volgende vier doelstellingen moeten beantwoorden:

1) verminderd gebruik van staatsinstellingen voor strafteuitlegging, 2) gelijkere rechtsbedeling, 3) betere bescherming van de burgers en 4) resocialisatie van delinquenten. Een evaluatie van het bereiken van deze doelstellingen werd over een aantal jaren uitgevoerd, tot het laatste stadium van het programma.

Het volgende is een samenvatting van de resultaten.

Verminderd gebruik van overheidsinstellingen

Er bestaat weinig twijfel over dat het subsidieprogramma een tijdelijke aanzienlijke vermindering bracht in het aantal plaatsingen in staatsinstellingen. De grootste vermindering trad op in de periode van 1971–1973. Daarna zijn de scores, aantallen en proporties weer langzaam terug gaan lopen naar het niveau van voor het subsidieprogramma.

Gelijkere rechtsbedeling

Voor de tijd van het programma had men opgemerkt dat de plaatsingsscores per provincie verschilden van 22 tot 119 per 100.000 inwo-

ners. Een doel van de subsidie was om deze verschillen te verminderen. Toen na een aantal jaren de plaatsingscores van de provincies werden vergeleken, bleek de standaarddeviatie met 40% verminderd te zijn, hetgeen erop wijst dat de deelnemende provincies aanzienlijk homogener waren geworden in de mate waarin zij delinquenten naar staatsstrafinrichtingen stuurden. De daarop volgende jaren toonden echter weer een vermindering van die homogeniteit aan. Hoewel meer provincies lage scores hadden dan in de beginperiode, was er een algemene tendens naar hogere plaatsingscores en een terugkeer naar het oude patroon van duidelijke verschillen tussen de provincies. Het doel van gelijkere rechtsbedeling werd dus tijdens de beginjaren van het programma bereikt, maar met het verstrijken van de tijd was dit niet meer het geval.

Betere bescherming van de burgers

66

Eén maatstaf voor het niveau van bescherming van de burgers van een staat is de geregistreerde misdaadscore. De procentuele toename op de totale misdaadindex in de Verenigde Staten tussen 1966 en 1977 was 89% tegenover 91% in Californië. Wat de geweldsmisdrijven betreft waren de percentages 112 en 134. De index voor moord gaf over dezelfde periode een nationale toename van 57% aan tegenover 140% in Californië.

Uit deze gegevens blijkt dat Californië constant hogere misdaadcores heeft dan de Verenigde Staten als geheel. De misdaadcores zijn blijven stijgen, evenals die in het hele land. Het probation-subsidieprogramma heeft dus ook wat de bescherming van de burgers betreft niet aan zijn doel beantwoord. Aan de andere kant is er geen reden om aan te nemen dat die bescherming door het subsidieprogramma is verminderd. De conclusie is alleen dat de misdaadcores zijn gestegen tengevolge van krachten die nationaal van omvang zijn.

Resocialisatie van delinquenten

Vooral van de kant van de politie werd scherpe kritiek geleverd op het subsidieprogramma. Een van de belangrijkste punten van kritiek was dat het programma, door het verplaatsen van delinquenten van staatsinstel-

lingen naar programma's op provinciaal niveau aan te moedigen, het aantal gevaarlijke delinquenten op straat had doen toenemen, waardoor er een groter risico voor de burgers van de staat ontstond.

Om de recidivescores van delinquenten die krachtens het subsidieprogramma onder toezicht gesteld waren, te vergelijken met die van delinquenten in normale probation-programma's en in staatsinstellingen werd een onderzoek verricht. De resultaten waren de volgende: 1) intensieve probation-controle, zoals die bij het subsidieprogramma plaatsvond, was tenminste even effectief als gevangenisstraf, de recidivescores van zowel jeugdige als volwassen delinquenten in aanmerking genomen; 2) het probation-subsidieprogramma had een duidelijk hoger niveau van toezicht en van hulpverlening dan de normale probation-programma's; 3) er werden echter geen verschillen gevonden in het niveau van effectiviteit van resocialisatie tussen de praktijk van het subsidieprogramma en de traditionele methoden. Er werden geen verschillen gevonden in recidivescores.

67

Onvoorziene gevolgen

Een eerste gevolg was dat het plan om twaalf instellingen in Stockton te bouwen werd beperkt tot drie. Een ander gevolg was dat de gemiddelde duur van een verblijf in een instelling langer werd; 9,4 maanden in 1965, 12,7 maanden in 1975. Dit kwam gedeeltelijk door het feit dat de staf van de instelling niet de oude overbevolkingsproblemen had die hen dwong om oude pupillen te laten gaan om plaats te maken voor nieuwe. Het kwam ook door de vermindering van de opname van delinquenten die een geringer strafbaar feit hadden gepleegd en door een onevenredige toename van het aantal delinquenten, dat een ernstig misdrijf had gepleegd.

In 1974 begonnen de plaatsingen in staatsinstellingen toe te nemen. Er kwamen steeds meer aanvallen op de subsidiewet. Het belangrijkste punt van kritiek bleef dat het de veroordeling van ernstige misdadigers tot plaatsing in staatsstrafinrichtingen tegenging. Daarnaast was er kritiek op het feit dat de gelden die binnenkwamen alleen gebruikt

konden worden voor de probation-diensten van de provincie en niet voor meer algemene doelen als preventie en diversion.

Het probation-subsidieprogramma heeft gemengde effecten teweeggebracht en uiteindelijk zoveel kritiek gekregen dat het moest worden vervangen (1978).

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Politie
Drugs

Uitleen van tijdschriften

Van de artikelen, die in deze rubriek zijn gepubliceerd, kan een kopie worden aangevraagd bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie, postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage, tel. 070-706553/55.

69

Algemeen

1

Begemann, C., en M. van Omme. *Leegstandwet*. Advocatenblad, 61e jrg., nr. 9, 1 mei 1981, blz. 178-188 (N).

Op 19 maart 1981 is de Leegstandwet in de Tweede Kamer aangenomen. De schrijvers van dit artikel willen een overzicht geven van de stand van zaken voor wat betreft de hoofdpunten van de wet, waarbij soms een vergelijking gemaakt zal worden met vorige wetsontwerpen, t.w. het regeringsontwerp in het verleden, het initiatiefontwerp van de PvdA en het alternatieve ontwerp van de werkgroep Woonadvocaten. De auteurs gaan ervan uit dat een leegstandwet daadwerkelijk een doelmatige verdeling van woonruimte moet bevorderen en dat niet het beschermen van eigendom of het tegengaan van kraken voorop dient te staan. Naast het behandelen van de hoofdpunten wordt aandacht besteed aan de totstandkoming van het alternatieve ontwerp en de systematiek en strekking van het huidige wetsontwerp zoals het de Tweede Kamer is gepasseerd. De schrijvers komen tot de conclusie dat ondanks de verbeteringen die het huidige wetsontwerp heeft ondergaan in vergelijking met het oorspronkelijke, toch de eigenaar van een woning of gebouw een optimale bescherming wordt gege-

ven, terwijl de regeling om leegstand te bestrijden vele haken en ogen heeft.

Met literatuuropgave.

2

Berge, J. B. J. M. ten. *Nationale ombudsman*.

Nederlands juristenblad, 56e jrg., nr. 21, 23 mei 1981, blz. 541-554.

Per 1 januari 1982 zal de invoering van het instituut 'nationale ombudsman' een feit zijn. Iedere burger zal zich dan met klachten over ministers, ambtenaren en de politie kunnen wenden tot een onafhankelijke ombudsman. De schrijver gaat hier in op de ontstaansgeschiedenis van de wet en bespreekt de taken en bevoegdheden en de werkwijze van de ombudsman in het totaal van rechtsbeschermingsmaatregelen in Nederland. Dit alles in nauwe vergelijking met de twee andere 'algemene' administratieve wetten, de wet Arob en de wet openbaarheid van bestuur. Ook aan de ontstaansgeschiedenis en werkwijze van de ombudsman in andere landen wordt aandacht besteed.

Met literatuuropgave.

70

3

Nijkerk, K. J., en C. G. M. van Wamelen. *Rechten van minderjarigen*.

Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 3e jrg., nr. 3, mei 1981, blz. 69-79 (N).

De schrijvers gaan in op de rechtspositie van minderjarigen en wijden een nadere beschouwing aan de voorstellen van Doek en Slagter ('Meer recht voor minderjarigen'). Het belangrijkste vinden zij hiervan het recht op keuze van eigen relaties en het recht een eigen verblijfplaats te kiezen. Er is een nauwe samenhang tussen deze rechten en zij worden fundamenteel geacht bij het kunnen uitoefenen van rechten als: de keuze van vereniging, keuze van zelfgekozen hulpverlening en keuze van onderwijs of beroep. Uitvoerig bespreken zij de partnerkeuze in het algemeen en de geringe vrijheid die minderjarigen genieten bij het aangaan en continueren van hun eigen relaties. Voor het recht op een eigen verblijfplaats geldt nog steeds dat de minderjarige de woonplaats volgt van degene die het gezag over hem uitoefent. Een verblijfplaats elders is slechts mogelijk wanneer de minderjarige daarvoor toestemming heeft van zijn ouders of voogd. Wanneer dit hem geweigerd wordt, blijft weglopen de enige praktische mogelijkheid. Belangrijk is dat we ons realiseren, aldus de schrijvers, dat naast een wetswijziging een mentaliteitsverandering nodig is ten aanzien van het gezag van ouders en minderjarigen.

Met literatuuropgave.

Stenning, P., and C. Shearing. *Private security and private justice.*

British journal of law and society, 6e jrg., nr. 2, winter 1979, blz. 261–271 (GB).

In een in 1979 verschenen nota van het Engelse ministerie van binnenlandse zaken wordt de aandacht gevestigd op het verschijnsel van de particuliere bewakingsdiensten en al hetgeen daarmee samenhangt. Langzamerhand komt de discussie aangaande dit onderwerp op gang. In dit artikel gaan de auteurs nader in op de verschenen nota en trachten een bijdrage te leveren in de gevoerde discussie. Gekeken wordt onder meer naar rechtspositie van gewone burgers en functionarissen van particuliere bewakingsdiensten. De Engelse wet maakt hier geen onderscheid. De overheid voelt er voor om de groei van particuliere bewakingsdiensten in de hand te houden door het hanteren van een vergunningensysteem dat gebonden is aan een groot aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden. De schrijvers zien echter meer heil in het veranderen van de rechtspositie van particuliere bewakingsdienstfunctionarissen. De wet dient derhalve gewijzigd te worden. Naast de door de overheid geopperde controlemechanismen wijzen de auteurs op de mogelijke controle op de bewakingsdiensten door de cliënten van deze bedrijven zelf. Tot slot gaan de auteurs in op de voordelen welke mogelijk verbonden zijn aan de particuliere bewakingsdiensten. Zij denken hierbij o.a. aan een taakverlichtende functie t.o.v. de politie en het strafrechtsapparaat. Met literatuuropgave.

Strafrecht en strafrechtspleging

Berghuis, A. C., en L. C. M. Tigges. *Voorlopige hechtenis in zaken die door de officier van justitie worden afgedaan.*

Delikt en delinkwent, 11e jrg., nr. 4, april 1981, blz. 244–250 (N).

Uit de CBS-statistieken blijkt dat er een groeiend aantal zaken waarin voorlopige hechtenis is toegepast eindigt in een afdoening door de Officier van Justitie. De Evaluatiecommissie Voorlopige Hechtenis leek het gewenst om meer inzicht te krijgen in de achtergronden van deze tendens. Dit artikel vormt hiertoe de eerste aanzet, waartoe de gegevens van het CBS over het jaar 1977 nader geanalyseerd worden. De auteurs gaan in op het begrip eindafoening door de Officier van Justitie. Hierbij signaleren zij dat het overgrote deel van de afdoeningen door de Officier van Justitie wordt gevormd door de seponeringen. Deze seponeringen kunnen weer onderverdeeld worden in beleidsseponeringen en technische seponeringen. Vervolgens wordt onderzocht hoe het aantal seponeringen verdeeld is over ver-

schillende groepen van voorlopig gehechten. Geconcludeerd wordt dat de meeste seponeringen plaats vinden bij meerderjarig preventief gedetineerden met de Nederlandse nationaliteit. Opgemerkt dient dat deze groep ook de grootste groepering der voorlopig gehechten vormt. De schrijvers stellen dat de gegevens die op de afdoeningsformulieren zo summier zijn dat ze weinig inzicht verschaffen in de redenen waarom eerst tot voorlopige hechtenis besloten is, terwijl vervolgens is afgezien van verdere vervolging. Hun verklaringen zijn daarom ook maar zeer tentatief, zo stellen zij.

6

Blomme, J. *Het vervolgings- en afhandelingsbeleid in jeugdzaken; een multivariate analyse.*

Tijdschrift voor criminologie, 23e jrg., nr. 2, maart/april 1981, blz. 87-100 (N).

In onze tijd valt er een toenemende belangstelling te bespeuren voor het afhandelings- en vervolgingsbeleid in jeugdzaken. Vroeger was empirisch onderzoek in hoofdzaak gericht op het vaststellen van de oorzaken van jeugdmisdadigheid en men ging ervan uit dat delinquenten verschillen van niet-delinquenten; thans echter, nu is aangetoond dat niet het misdrijvenpatroon representatief is voor jeugddelinquentie, is de nadruk komen te liggen op de activiteiten van politieke en justitiële instanties, waardoor bepaalde handelingen en personen gekwalificeerd worden als misdadig en delinquent. Bekend is dat naast legale factoren ook buiten-juridische factoren van invloed zijn op gerechtelijke beslissingen. Dit vindt zijn oorzaak in de zienswijze dat ook de persoonlijkheid en leefsituatie van de minderjarige een rol spelen bij deviant gedrag. Welke variabelen voorts een rol spelen bij het verloop van de rechtsgang op niveau van het parket en van de jeugdrechtbank, wordt nagegaan in een onderzoek in een middelgroot Belgisch Arrondissement.

Met literatuuropgave.

7

Card, R. *The criminal law revision committee's working paper on sexual offences.*

The criminal law review, juni 1981, blz. 361-378.

In dit artikel gaat de auteur nader in op het rapport van de Criminal Law Revision Committee on Sexual Offences, zoals dat in november 1980 gepubliceerd werd. Dit rapport bevat een aantal voorstellen betreffende wetwijzigingen met betrekking tot sexuele misdrijven. Bij de voorgestelde wetgeving is men ervan uitgegaan dat deze moet dienen om de mens te beschermen tegen datgene wat aanstootgevend of kwetsend kan zijn en bescherming moet bieden tegen exploitatie en misbruik van anderen, in het bijzonder van diegenen die zeer kwetsbaar zijn omdat ze jong, onervaren, fysiek of mentaal gehandicapt of econo-

misch of sociaal afhankelijk zijn. De schrijver wijst erop dat de voorstellen van de bovengenoemde commissie nogal eens afwijken van dit uitgangspunt. Vervolgens wordt ingegaan op een aantal sexuele misdrijven, zoals aanranding, verkrachting, sexuele contacten met kinderen, e.d. en de voorgestelde wetswijzigingen t.a.v. deze onderwerpen. De schrijver wijst erop dat de voorgestelde wetswijzigingen nogal eens tegenstrijdig zijn en zeker nog wel aanvulling dan wel verandering behoeven.

8

Froutjes, W. *Bloedproef of ademproef.*

Nederlands juristenblad, 56e jrg., nr. 17, 25 april 1981, blz. 454-459.

73
Vooral in de ons omringende landen is de laatste tijd weer veel discussie over de vraag of de zgn. ademtest-apparatuur de bloedproef zou kunnen vervangen bij de vaststelling van het alcoholpromillage in verband met het verkeersgedrag. Volgens de auteur zijn er spectaculaire technische ontwikkelingen gaande in de instrumentele ademanalyse, waardoor de ademproef belangrijk aan betrouwbaarheid zou hebben gewonnen. Het zijn met name de verkeersdeskundigen die veel van deze ontwikkelingen verwachten. Volgens de auteur zal echter als voor het bewijs in bloedproefzaken het alcoholgehalte van het bloed indirect wordt vastgesteld door middel van het gehalte in een ander fysiologisch substraat dan bloed, dit onderzoek aan bepaalde eisen moeten voldoen. Praktisch blijkt dat alleen het maximum alcoholgehalte kan worden gemeten als ongeveer tweederde van het totale ademvolume is uitgeademd. Uitvoerig licht de auteur verder nog toe welke technische aspecten nog een rol spelen bij de zuivere meting van het alcoholpromillage. Zijn slotconclusie is dat de ademtest alleen als bewijsmiddel in alcohol-verkeerszaken goed kan functioneren indien, naast een maximaal bloedalcoholgehalte, ook een ademalcohollimiet in de wet wordt opgenomen.
Met literatuuropgave.

9

Galligan, D. J. *Guidelines and just deserts: a critique of recent trends in sentencing reform.*

The criminal law review, mei 1981, blz. 297-311 (GB).

Met een verwijzing naar de Amerikaanse benadering van de criminele politiek opent de auteur een beschouwing van wat hij noemt de strafrechtelijke aanpak van de 'passende reactie' ('just desert') in Engeland. Hij acht de tot nu toe gevolgde werkwijze bij de analyse van het strafrechtelijk functioneren in Engeland te oppervlakkig. Hij onderscheidt in zijn artikel twee fundamenteel verschillende benaderingen in de strafrechtspolitiek. Of men acht de rechtsgelijkheid het voornaamste criterium voor een goede strafrechtspoling (just desert), of men beoogt doelen te berei-

ken met het strafrechtelijk optreden. De basis voor de rechtsgelijkheidsbenadering ligt volgens de auteur in het bewerkstelligen van een gelijk nadeel aan dezelfde wetsovertreders. Hiervoor moeten de effecten van de strafrechtelijke maatregelen net zo goed bekend zijn als voor de doelmatigheidsbenadering in het strafrecht. Voor de praktische toepassing zouden alle delicten bovendien in een ernstschaal moeten worden ondergebracht. Dit is volgens de auteurs in het algemeen niet goed mogelijk. Hierbij tekent hij aan dat het vooral moeilijk is om vooruit te bepalen hoe ernstig een bepaalde wetsovertreding moet worden opgevat. Hij besluit zijn artikel met er op te wijzen, dat in de praktijk rechtsplegers toch behoefte hebben aan algemene doelstellingen van het strafrechtelijke systeem, om met name bij de beslissing wel of niet een handeling in concreto strafbaar te stellen een maatstaf te kunnen creëren. Met literatuuropgave.

10

Gillespie, R. W. *Fines as an alternative to incarceration: the German experience.*

Federal probation, 44e jrg., nr. 4, december 1980, blz. 20-26 (USA).

74

Ook in de Verenigde Staten wordt de laatste jaren veel gesproken over strafrechthervorming. Het voornaamste probleem is of het doel van de straf het meest bereikt wordt door gevangenisstraf of door resocialisatie. Er bestaat een grote tegenstelling tussen de Verenigde Staten, waar men gevangenisstraf nog beschouwt als een belangrijk middel van sociale controle, en West-Europa waar een tendens leeft om minder gevangenisstraf op te leggen dan voorheen, maar deze meer en meer te gaan vervangen door op te leggen boetes. De schrijver bespreekt hoe de Duitse strafrechthervorming zijn beslag kreeg en wat de ervaringen in de praktijk zijn. Bij de vervanging van gevangenisstraf door boetes zijn meer menselijke dan economische overwegingen van invloed geweest. Met literaturopgave.

11

Harremoes, E. *Activités du Conseil de l'Europe dans le domaine des problèmes criminels (1975-1980).*

Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 1, januari/maart 1981, blz. 57-70 (F).

In dit artikel bespreekt de auteur de verschillende handelingen van de raad van Europa sinds 1975. Nadat de raad zich nogal lange tijd had bezonnen op de werkwijze en procedure die zij zou volgen bij haar werkzaamheden, heeft zij vrij snel een groot aantal onderwerpen ter hand genomen. Met het toenemend aantal terroristische activiteiten in Europa heeft de raad geadviseerd m.b.t. de coördinatie van maatregelen die hiertegen zouden kunnen worden genomen.

Andere onderwerpen waarover de raad zich heeft gebogen waren het terugdringen van verkeersovertradingen, de problematiek van het gebruik van vuurwapens en de bewaking van de kwaliteit van het milieu. Voor wat betreft de meer algemene onderwerpen heeft de raad onder andere gerapporteerd over de problematiek van de decriminalisering, de jeugddelinquentie en de economische criminaliteit. Verder heeft de raad advies uitgebracht ten aanzien van de gevangenhouding van o.a. gevaarlijke delinquenten. Tot slot laat de auteur een aantal conferenties de revue passeren die door de raad zijn georganiseerd of waaraan de raad heeft bijgedragen.

12

Lemert, E. M. *Diversion in juvenile justice: what hath been wrought.*

Journal of research in crime and delinquency, 18e jrg., nr. 1, januari 1981, blz. 34-46 (USA).

75

In een algemene beschouwing over 'diversion' gaat de auteur in op het ontstaan van de achterliggende ideeën van de 'diversion'. Met deze alternatieve benadering is in oorsprong getracht de jongeren uit het justitiële systeem te houden. Het ging erom te voorkomen dat jeugdigen in zo'n vroeg stadium slecht zouden worden beïnvloed en zouden worden gestigmatiseerd. De auteur constateert dat de 'diversion' in de praktijk veel is gebruikt als een middel dat in de gegeven situatie in elk geval beter is dan welk zuiver strafrechtelijk middel ook. Een van de oorzaken van de gedeeltelijke mislukking van de 'diversion' is volgens hem gelegen in het feit dat men bij de vormgeving van de 'diversion' geen rekening heeft gehouden met het feit dat de politie slechts gewend is als politieman op te treden. Ondanks de gebreken van de 'diversion' heeft het instituut toch een grote druk uitgeoefend op met name de strafrechtelijke benadering van jongeren. De auteur besluit zijn artikel met de conclusie dat men van de beginperiode van de 'diversion' veel heeft kunnen leren. Niet in de laatste plaats, dat de politie in het Amerikaanse strafrechtstelsel een machtige factor vormt.

Met literatuuropgave.

13

Lensing, H. *Onrechtmatig verkregen bewijsmateriaal in de Verenigde Staten van Amerika.*

Delikt en delinkwent, 11e jrg., nr. 4, april 1981, blz. 251-264 (N).

In dit artikel beoogt de auteur een wat uitgebreidere bespreking te geven van de zgn. in de VS gehanteerde exclusionary rule. Deze exclusionary rule is een rechtsregel op grond waarvan onrechtmatig verkregen bewijsmateriaal niet mag worden gebruikt. Deze regel vindt haar rechtvaardiging in het feit dat de rechter geen 'partner in wrongdoing' mag zijn door

gebruik te maken van onrechtmatig verkregen bewijs. Tegenwoordig hangt men ook nog wel een andere rechtvaardiging van deze rechtsregel aan, nl. als middel om de politie van onrechtmatig handelen te doen afschrikken. De schrijver haalt hierbij recente jurisprudentie aan. Een van de punten van kritiek op de exclusionary rule is, dat de regel geen sanctie behelst tegen individuele politieagenten die onrechtmatig hebben gehandeld en niet is gericht op speciale preventie. De vraag blijft dan ook of de politie daadwerkelijk van onrechtmatig handelen wordt afschrikt. Een soort onrechtmatige-daadsactie tegen de overheid zou wellicht meer effect sorteren. Tot slot wordt er nog ingegaan op de vraag of bewijsmateriaal voor het bewijs mag worden gebruikt dat indirect als gevolg van onrechtmatig handelen van de politie is verkregen. Met literatuuropgave.

14

Pfeiffer, C. *Jugendarrest – für wen eigentlich? Arrestideologie und Sanktionswirklichkeit.* Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 64e jrg., nr. 1/2, februari/maart 1981, blz. 28–52 (BRD).

76

De ideologie t.a.v. 'jeugdarrest', (de maatregel van detentie voor maximaal vier weken), zoals deze in de Westduitse wettelijke voorschriften, richtlijnen en literatuur tot uitdrukking komt, staat in scherp contrast met de sanctiepraktijk van de kinderrechtbanken. Aan de hand van een analyse van de relevante literatuur en van de onderzoeksgegevens van 2.006 jeugddelinquenten, die in Hamburg, Nordhessen, Oberbeieren en München jeugdarrest kregen opgelegd, is aangetoond dat in tegenstelling tot de officiële ideologie de kinderrechtbanken in de eerste plaats diegenen tot jeugdarrest veroordelen die 'als zwaar belast en bedreigd zijn te beschouwen', en volgens deze traditionele terminologie van de Duitse jeugdstrafrechtspleging juist ongeschikt zijn voor het jeugdarrest. De statistische analyse onthult dat het bijzonder hoge percentage van deze groep binnen de langgestraften verklaart kan worden door het feit dat kinderrechtbanken de neiging hebben degenen die een ongeregelde manier van leven leiden strenger te straffen. Alleen Hamburg bleek hierop een uitzondering te vormen. Jeugdarrest wordt daar niet als louter afschrikking in praktijk gebracht, maar als een maatregel waarvan het de bedoeling is dat de jeugdigen stimuli en hulp ontvangen om hun problemen op te lossen.

Met literaturopgave.

15

Scholtes, J. T. I. *De staat als zedenmeester; artikel 250 bis Wetboek van Strafrecht en de Rotterdamse 'seksschepen'.*

De uitspraak van de afdeling Rechtspraak van de Raad van State dat de beslissing van B & W van Rotterdam om een vergunning af te geven voor sekschepen in de haven strijdig is met art. 250 bis Wetboek van Strafrecht, roept de vraag op of deze uitspraak niet gebaseerd is op een verouderd artikel. Tot voor kort was het ten aanzien van de prostitutie gevoerde beleid 'selectief bestrijdend', d.w.z. dat er opgetreden werd wanneer zich ongewenste ontwikkelingen voordeden. Als de algemene politieverordeningen hun rechtskracht zouden verliezen door het schrappen van art. 250 bis uit het Wetboek van Strafrecht, zou het beslist noodzakelijk zijn art. 250 bis te handhaven. Volgens de schrijver krijgen lagere overheden meer ruimte bij het bepalen van hun beleid t.a.v. prostitutie wanneer men dit zou schrappen. Op één punt ziet de schrijver aanleiding vóór handhaving van art. 250 bis, nl.: als men de exploitatie van vrouwen in de prostitutie zo moreel verwerpelijk vindt, dat dit vertaald dient te worden in een verbod op prostitutie in de strafwet. Maar een adequate regulering vereist vrijheid van handelen voor de gemeentelijke overheid, en die vrijheid wordt nu juist doorkruist door art. 250 bis. Daarom zou schrappen van dit artikel getuigen van realiteitszin.
Met literaturopgave.

16

Shkolnik, D. G. *Purchasing services in a community-based juvenile corrections system: the Ohio experience.*

Federal probation, 44e jrg., nr. 4, december 1980.
blz. 33-39.

Het idee om diensten aan te bieden tegen betaling als onderdeel van een resocialisatie-programma, krijgt steeds meer bekendheid. Tot nu toe is er eigenlijk nog niets bekend hoe het systeem in de praktijk werkt. De schrijver bespreekt hoe de Ohio Youth Commission gebruik maakt van aangeboden diensten in het programma dat resocialisatie beoogt, niet in een inrichting, maar als geïntegreerd onderdeel van de samenleving. Er is nogal wat weerstand geweest, de staat die de subsidie verschaftte zou te weinig controle hebben op het programma. De voor- en nadelen worden genoemd in het Ohio Youth Commission programma voor resocialisatie buiten de inrichting; in de afgelopen jaren is de bevolking van inrichtingen teruggelopen en nemen er meer jeugdigen deel aan 'communitybased' resocialisatie-programma's. De bedoeling is om in de toekomst de controlebevoegdheden van de OYC staf op de programma's wat uit te breiden. Ook financieel zal er een betere regeling moeten komen, zodat de belastingbetaler wat meer inzicht krijgt in de gang van zaken.
Met literaturopgave.

Teilmann, K. S., and P. H. Landry. *Gender bias in juvenile justice*.

Journal of research in crime and delinquency, 18e jrg., nr. 1, januari 1981, blz. 47–80 (USA).

Volgens de auteur is één van de veel terugkerende vragen bij de studies naar jeugddelinquentie de kwestie of vrouwen dan wel mannen hier oververtegenwoordigd zijn. Aan de hand van een uitvoerige literatuuranalyse onderzoeken zij wat empirisch is vastgesteld ten aanzien van de justitiële behandeling van jongens en meisjes. Zij maken daarbij een onderscheid tussen de verschillende fasen van de kennisgeving met het strafrecht. Over de verschillen in de kans dat de politie procesverbaal opmaakt is hen uit de literatuur niets gebleken. Als andere onderzoeksmomenten laten zij de sepot-vrijheid van de officier van justitie en de rechterlijke beslissing de revue passeren. Na deze literatuur-analyse geven zij een uitvoerig verslag van het onderzoek dat zij zelf hebben gedaan. Met behulp van statistische technieken onderzoeken zij de samenhang tussen het geslacht van de wetsovertreder en de justitiële beslissing. De eindconclusie uit hun onderzoek is dat over het geheel genomen niet van alle soorten delicten te zamen kan worden gezegd dat mannen en vrouwen in de jeugdige leeftijdsklasse bij de strafrechtelijke beslissingen ongelijk worden bejegend. Met literatuuropgave.

78

Veljanovski, C. G. *The economic approach to law: a critical introduction*.

British journal of law and society, 7e jrg., nr. 2, winter 1980, blz. 158–193.

De auteur stelt vast dat in Noord-Amerika het functioneren van het strafrechtssysteem steeds meer wordt bestudeerd vanuit de invalshoek van de economie. De artikelen die hiervan getuigen roepen in veel gevallen een hevige kritiek op. Toch blijft naar zijn oordeel deze benadering ten onrechte achterwege in de Engelse literatuur. In dit artikel introduceert hij enkele vraagstellingen van de economische benadering van het strafrecht. Met een kort historisch overzicht laat hij zien dat deze benadering niet helemaal nieuw is. De economische invalshoek is vooral van belang bij de evaluatie van het effect van juridische maatregelen. Men zou hierbij dan moeten uitgaan van de aanname dat de crimineel rationeel handelt en een afweging maakt tussen de kosten en opbrengst van zijn daad. Verder moeten bepaalde verbanden worden aangenomen tussen deze factoren, bijvoorbeeld tussen de omvang van de straf en de ernst van het strafbaar feit. Een projectie van dit model op de werkelijkheid laat volgens de auteur zien hoe de uitkomst van een evaluatie in veel gevallen bij voorbaat al vaststaat. De auteur bespreekt verder in zijn artikel de inhoud van een normatief econo-

mische benadering. Toegespitst op de rechtspleging en wetgeving beschrijft de auteur de neo-institutionele benadering, het dilemma van de voorspellende en beschrijvende waarde van de wet en de economie van de publieke wet. Zijn slotconclusie is dat de economische benadering van het recht perspectieven biedt.

Met literatuuropgave.

Criminologie

19

Austin, J., and B. Krisberg. *Wider, stronger and different nets: the dialectics of criminal justice reform*. Journal of research in crime and delinquency, 18e jrg., nr. 1, januari 1981, blz. 165-196 (USA).

Bij strafrechtshervormingen wordt volgens de auteurs nogal eens ten onrechte de relatie gelegd met de toe- of afnemende invloed van het justitiële controle systeem op het maatschappelijke leven. Zij tonen aan de hand van een evaluatie van de effecten van zes maatschappelijke, rechtshervormende bewegingen aan dat de invloeden van deze bewegingen vaak nihil zijn of tegengesteld aan de bedoelingen. De auteurs stellen bijvoorbeeld vast dat er geen logisch verband is aan te nemen tussen het aantal gevangenisstraffen en de gemiddelde duur van deze straffen enerzijds en het aantal veroordelingen anderzijds. Hierdoor loopt bijvoorbeeld een decriminaliseringsbeweging veelal niet uit op het beoogde effect van minder lange vrijheidsstraffen. De 'diversion'-programma's noemen zij als een ander voorbeeld waarbij over het algemeen niet wordt bereikt wat wordt beoogd. De alternatieve benadering van criminelen wordt uitgestrekt tot daden waarop in het verleden helemaal niet door de overheid werd gereageerd. Bovendien wordt ook deze aanpak geformaliseerd en werkt zij daardoor al snel stigmatiserend. De auteurs concluderen dat het dilemma of bij een grotere inbreng van de staat bij maatschappelijke hervormingen de vrijheid van burgers wordt vergroot of verkleind zich in het algemeen voordoet, ook bij de strijd van onderdrukte minderheden.

Met literatuuropgave.

20

Bernard, T. J. *The distinction between conflict and radical criminology*.

Journal of criminal law and criminology, 72e jrg., nr. 1, lente 1981, blz. 362-379 (USA).

Binnen de Amerikaanse criminologie is de laatste jaren vrij veel belangstelling getoond voor de zgn. 'radical criminology'. De term is nauw verbonden met een aantal theoretici zoals Quinney, Schwendinger, Platt, Chambliss en Takagi. Er bestaat echter in het algemeen nogal wat verwarring omtrent het onderscheid tussen de 'radical criminology' en de

'conflict criminology', welke verbonden is aan de namen van Vold en Turk. Deze verwarring is grotendeels te verklaren uit het feit dat de meeste Amerikaanse radicale criminologen zich tien jaar geleden als criminologen van de conflict-theorie beschouwden. Anderzijds is de verwarring enigszins begrijpelijk wanneer men beziet dat beide stromingen in feite gebaseerd zijn op de werken van Marx. Dit artikel toont de verschillen tussen de twee criminologische perspectieven. De auteur behandelt de invloed van de werken van Marx en Engels op de criminologie waarna hij dieper ingaat op de basisprincipes van beide criminologische stromingen.
Met literatuuropgave.

21

Bojanovsky, J., und G. Moschel. *Kriminalitätsraten Westdeutscher Großstädte*.

Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 64e jrg., nr. 1/2, februari/maart 1981, blz. 18-28 (BRD).

80

De totale misdaadcijfers en de cijfers voor geweldsmisdrijven uit de politiestatistieken van Westduitse steden met meer dan 300.000 inwoners (inclusief West-Berlijn) zijn vergeleken en zij zijn in verband gebracht met demografische gegevens en zelfmoordcijfers. Significante positieve correlatie-coëfficiënten werden gevonden voor het verband tussen de totale misdaadcijfers aan de ene kant, en het aantal inwoners, de hoge sociale rang van de bewoner, disorganisatie van het gezin en sociale pathologie aan de andere kant. Noch een direct noch een omgekeerd verband kon worden gevonden tussen geweldsmisdrijven (op een ander gericht agressief gedrag) en zelfmoord (op zichzelf gericht agressief gedrag). Het meest opvallend waren de lage cijfers voor misdrijven in totaliteit en voor zelfmoorden, gebonden aan lage echtscheidingscijfers in de grote steden van het Ruhr-gebied. Deze bevinding verklaart waarschijnlijk tot op zekere hoogte de eerder genoemde verbanden.

Met literatuuropgave.

22

Cohen, L. E. *Modeling crime trends: a criminal opportunity perspective*.

Journal of research in crime and delinquency, 18e jrg., nr. 1, januari 1981, blz. 138-164 (USA).

In dit artikel gaat de auteur nader in op de voorspelbaarheid van ontwikkelingen in het criminaliteitspatroon. Hij laat zien dat in dit opzicht de variabelen uit de klassieke criminologische theorie, zoals het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking en de werkloosheidsquote onvoldoende kunnen verklaren waarom het criminaliteitspatroon zich in de loop der jaren wijzigt. Hij laat met behulp van zgn. waarschijnlijkheidsberekeningen zien dat andere

factoren een rol spelen. Deze factoren zijn aanzienlijk minder ingewikkeld maar hebben een relatief grote verklarende betekenis. Het gaat volgens hem om factoren zoals de grotere deelname van vrouwen in het arbeidsproces waardoor inbraak wordt vergemakkelijkt. Een andere factor vormt de toenemende productie van lichte, gemakkelijk te transporteren maar toch kostbare zaken die diefstal bevorderen, terwijl naar zijn oordeel ook het toenemend aantal eenpersoonshuishoudens een criminaliteitsverhogend effect hebben. Naar het oordeel van de auteur zijn dit soort gegevens van groot belang voor de strafrechtsbeleidsmakers. Zij dragen volgens hem de instrumenten aan tot de vorming van het beleid bij wetgeving en rechtspraak.

Met literatuuropgave.

23

Cohen, L. E., and D. Cantor. *Residential burglary in the United States: life-style and demographic factors associated with the probability of victimization*. Journal of research in crime and delinquency, 18e jrg., nr. 1, januari 1981, blz. 113–127 (USA).

81

In dit artikel tonen de auteurs met behulp van statistische analysetechnieken aan welke factoren van invloed zijn op de kans om het slachtoffer van inbraak te worden. Het feit dat andere onderzoeken tot verschillende conclusies hebben geleid, stelt hen voor de vraag of de toegepaste technieken goed zijn of dat de verklaring voor de verschillen ligt in het verschil tussen de plaatselijke omstandigheden. Zij tonen vervolgens aan dat deze onderzoeken tot verschillende resultaten hebben geleid omdat men het onderzoeksmateriaal verschillend heeft geordend. Naar hun bevindingen wordt de kans op het slachtofferschap van inbraak verhoogd door de omstandigheid dat men in het centrum van de stad woont, dat men een hoger of lager inkomen heeft dan het gemiddelde, dat men niet blank is en dat er relatief vaak niemand thuis is. Tot het type huishoudens die relatief minder last van inbraak hadden behoorden de oudere burgers, degenen die buiten het centrum woonden, de burgers met een gemiddeld inkomen en de burgers die relatief vaak thuis waren. Als slotconclusie wijzen de auteurs op het gegeven dat de hoogte van het inkomen zowel bij de stedelijke bevolking als bij de plattelandsbevolking van invloed is op de kans het slachtoffer van inbraak te worden.

Met literaturopgave.

24

Günther, P. *Sachbeschädigung und Vandalismus – präventable Delikte?* Kriminalistik, nr. 5, mei 1981, blz. VI–VIII (BRD).

In toenemende mate wordt onze samenleving geconfronteerd met moedwillige zaakbeschadiging en vandalisme. De schrijver van dit artikel probeert enige

criminologische orde te scheppen waarbij hij verschillende vormen van moedwillige vernieling onderscheidt. Er is een categorie die zich slechts richt tegen een bepaald te vernielen object, waarbij de bezitter of eigenaar niet van belang is; een andere groep vandalen richt zich vooral op een bepaalde eigenaar of bezitter van een goed, en weer een andere groep is politiek gemotiveerd. De grootste categorie vernielt echter zaken en goederen zonder dat ze zich specifiek tegen bepaalde zaken of bepaalde bezitters richten. De schrijver concludeert dat deze groep voornamelijk bestaat uit jeugdige vandalen tussen de 13 en 25 jaar – die dikwijls in grote getale omvangrijke schade toebrengen zonder een aanwijsbare reden. De auteur gaat vervolgens in op de omvang van dit soort vernielingen. Opmerkelijk hierbij is dat het werkelijke aantal van dergelijke vernielingen een veelvoud vormt van het aantal dat in de criminologische statistieken vermeld wordt. Een groot deel wordt aangegeven als diefstal i.v.m. uitkeren van verzekeringsgelden, en van een groot aantal vernielingen wordt niet eens aangifte gedaan omdat de verzekeringsmaatschappij op voorhand al heeft uitgekeerd. Tot slot gaat de auteur in op de mogelijkheden van de politie om preventief te kunnen optreden, waarbij gekeken wordt naar de ervaringen op dit gebied in de V.S.

25

Jacob, H., and M. J. Rich. *The effects of the police on crime: a second look.*

Law and society review, 15e jrg., nr. 1, 1980/1981, blz. 109–122 (USA).

In dit artikel analyseren de auteurs voor een tweede keer de onderzoeksgegevens van Wilson en Boland uit 1978. De auteurs wijzen erop dat een voor de hand liggende redenering altijd is geweest dat een toenemende investering in het strafrechtelijke apparaat een afneming van de criminaliteit tot gevolg zal hebben. Er zijn echter verschillende organisatievormen bij de misdaadbesteding uitgeprobeerd, maar een afnemende criminaliteit was niet altijd het gevolg. Bij het onderzoek van Wilson en Boland ging het om een inventarisatie van de misdaadcijfers over een periode van ruim 30 jaar bij 10 steden in de Verenigde Staten. Deze gegevens werden gespiegeld aan de maatregelen die de overheid in die jaren had genomen. Met een heranalyse van deze gegevens laten de auteurs van dit artikel zien dat er een aanzienlijk complexere relatie bestaat tussen de omvang en activiteiten van het politie-apparaat en de toe- of afname van de criminaliteit. Zij wijzen met name op het kunstmatige verband dat wordt vastgesteld tussen de toenemende criminaliteit en de toenemende politie-activiteiten. Het gaat hier naar hun oordeel om de toename in de geregistreeerde criminaliteit. Dit onderscheid is ten onrechte niet gemaakt door Wilson en Boland bij de presentatie van hun conclusies. Met literatuuropgave.

Jongman, R. W., en B. Henkes. *Gecriminaliseerd verzet in de crisisjaren '30.*

Tijdschrift voor criminologie, 23e jrg., nr. 2, maart/april 1981, blz. 72-86 (N).

Hier wordt een gedachtemodel gepresenteerd, waarin bepaalde vormen van criminaliteit (huis- en lokaalvredebreuk als reactie op onthouding van de steunuitkering, oplichting en valsheid in geschrifte) als een verzet van de werkloze steuntrekkers tegen de maatschappelijke ongelijkheid worden opgevat. Typierend voor deze vorm van verzet is dat uitsluitend het belang van de eigen positie centraal staat – dit crimineel gedrag zien de schrijvers als geïsoleerd verzet (in tegenstelling tot gecollectiveerd verzet), actief en tegen de omgeving gericht. Als de werkloosheid, en de slechte economische situatie van de verdachte die daarmee samenhangt, beide in het onderzoek betrokken worden, zijn 80% van de gepleegde misdrijven te karakteriseren als verzetsdelicten. Toch kwam over het geheel genomen in de jaren '30 crimineel verzet niet veel voor – een verklaring hiervoor kan zijn dat ook andere vormen van verzet mogelijk waren en juist tegen de criminele verzetsvorm de remmingen erg sterk waren.

Met literatuuropgave.

Krüger, H. *Jugendkriminalität im Bereich der ungeklärten Straftaten.*

Kriminalistik, nr. 5, mei 1981, blz. 212-220 (BRD).

De huidige onderzoeksmethoden welke toegepast worden ter bestudering van de jeugdcriminaliteit, laten het niet toe om algemeen geldende uitspraken te doen omtrent de gemiddelde dader. De auteur acht het wenselijk om tot een nauwkeuriger beeld te komen van de omvang en de aard van de jeugdcriminaliteit. Hij hanteert hierbij een onderzoeksmethode die zich niet zozeer op de daders richt, maar meer gericht is op de daad zelf. In het onderzoek wordt o.a. gekeken naar de jeugdcriminaliteit van de laatste vijf jaar waarbij er onderscheid gemaakt wordt naar de verschillende vormen van jeugdcriminaliteit. Hiernaast wordt er uitvoerig ingegaan op de cijfermatige kanten van de onderzoeksmethode. Aan de hand van de onderzoeksresultaten toont de auteur aan dat zijn benaderingswijze meer geschikt is om een realistisch beeld van de jeugdcriminaliteit te verkrijgen dan de methoden waarbij uitgegaan wordt van de dader.

Lamnek, S. *Soziale Randständigkeit und registrierte Jugendkriminalität.*

Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 64e jrg., nr. 1/2, februari/maart 1981, blz. 1-18 (BRD).

De politiestatistiek van 1977 voor München werd geanalyseerd op een aantal sociaal-structurele kenmerken en op variabelen die voor het proces van stigmatisering belangrijk lijken te zijn. In het onderzoek werden alle 3.257 onvolwassen delinquenten betrokken. De belangrijkste conclusies luiden: Verdachten van ernstige delicten hebben een slechtere school- en beroepsopleiding en als gevolg hiervan hebben zij geen baan. Verdachten zonder werk en zonder beroepsopleiding zijn – vergeleken met degenen die dat wel hebben – vaker bekend bij de politie; zij zijn vaker eerder gestraft en recidivist. Sociaal marginale delinquenten blijken altijd oververtegenwoordigd te zijn in de statistieken, speciaal degenen die ernstige delicten begaan. Via een correlatie-analyse kan worden aangetoond dat het bekend zijn bij de politie, het eerder veroordeeld zijn door de rechter en in het bijzonder het geen werk hebben zaken zijn die de stigmatisering in gang zetten. De resultaten van een pad-analyse tonen aan, dat de labeling-benadering ten dele als geverifieerd beschouwd kan worden.

Met literaturopgave.

Les causes de viol etendues dans le district judiciaire de Montréal entre 1975 et 1978: une enquête rétrospective, door J. Giroux, R. Boyer, Y. Lamontagne e.a.

Canadian journal of criminology, 23e jrg., nr. 2, april 1981, blz. 173–190.

Onder 250 gevallen van verkrachting, of pogingen daartoe, die tussen januari 1975 en mei 1978 gemeld werden in het gerechtelijk district van Montréal werd een longitudinaal retrospectief onderzoek gehouden. Onderzocht werden de componenten waaruit de verkrachtingssituatie bestond, de kenmerken van de aanrander en het slachtoffer en de factoren die leiden tot schuldigbevinding en vrijspraak. De gemiddelde leeftijd van de aanranders was 26 jaar. Zij waren ongehuwd en werkloos. De slachtoffers hadden een gemiddelde leeftijd van 25 jaar. Zij waren ongehuwd en waren óf student óf hadden een baan. Wanneer men let op schuldigbevinding en vrijspraak, tonen de resultaten aan dat de kans om veroordeeld te worden aanmerkelijk hoger is als de verdachte nog meer op zijn kerfstok heeft, werkloos is, een wapen gebruikte en/of het slachtoffer na het voorval bedreigde, als het slachtoffer een baan heeft, onbekend is voor de aanrander en wanneer vrijlating tegen borgtocht werd geweigerd. De auteurs komen tot de conclusie dat de rechtbank op gevallen van verkrachting lijkt te reageren volgens het traditionele, stereotype beeld dat de samenleving van verkrachting heeft. Wanneer niet aan dat beeld wordt voldaan, spreekt de rechtbank de verdachte vrij.

Met literaturopgave.

Pinatel, J. *Le mouvement des faits, des idées et de la réaction sociale en criminologie.*

Revue de droit penal et de criminologie, 61e jrg., nr. 3, maart 1981, blz. 219-235 (B).

In dit artikel gaat de auteur in op het ontstaan en het verloop van de criminologische wetenschap. Was de criminologie in het begin slechts een verzameling van verhandelingen over de misdaad, vanaf Lombroso echter heeft ze zich pas tot een wetenschap zoals wij die kennen, kunnen ontwikkelen. Lombroso was de eerste die een methodologische en interdisciplinaire aanpak voor ogen stond. Uiteindelijk is de criminologie tot een wetenschap uitgegroeid, welke gebruik maakt van de statistiek, de psychiatrie, psychologie, sociologie en de biologie. Vervolgens besteedt de auteur aandacht aan de toenemende mate van geweld en criminaliteit in onze huidige samenleving. Hij analyseert deze groei aan de hand van een drietal theoretische modellen, t.w. het latijns-Amerikaanse, het Vietnamese en het noord-Amerikaanse model. Vervolgens gaat de schrijver in op de sociale reacties vanuit de samenleving op de criminaliteit en de criminologie, die een politiserende invloed op de huidige criminologische wetenschap uitoefenen.

Met literatuuropgave.

Sacco, V. F., and R. A. Silverman. *Selling crime prevention: the evaluation of a mass media campaign.*

Canadian journal of criminology, 23e jrg., nr. 2, april 1981, blz. 191-202.

De auteurs bespreken een evaluatie van een misdaadpreventiecampagne die in 1978 via de massamedia werd gehouden in de provincie Alberta in west Canada. Voor en na het begin van de campagne werden telefonisch vragen gesteld aan respectievelijk 1015 en 1287 mensen. De auteurs concluderen uit de gegevens het volgende: De campagne heeft een groot aantal mensen bereikt, maar slechts een klein deel van hen vond de thema's en boodschappen van belang. De invloed van de campagne op attitudes en gedragingen is te verwaarlozen geweest. De ineffectiviteit van de campagne is het gevolg van een verkeerde opzet waarbij niet voldoende rekening is gehouden met in de praktijk beproefde communicatieprincipes. De auteurs benadrukken dat zulke campagnes tijdens de voortgang continu moeten worden vergezeld van een evaluatie-onderzoek dat als vast bestanddeel van de campagne is gepland. Men moet alleen op grote schaal aan zo'n campagne beginnen als relevante evaluatiegegevens aangeven dat de geplande opzet potentiële kans op succes heeft. Met literatuuropgave.

Screvens, R. *La criminalité dans les grands centres*.
Revue de science criminelle et de droit pénal
comparé, nr. 1, januari/maart 1981, blz. 43–56 (F).

De grote stadscentra hebben een zeer specifiek karakter. Volgens de auteur is meestal niet alleen van een bijzondere bebouwing sprake, maar ook van een karakteristieke bevolkingsgroep. In veel gevallen wonen er volgens hem slechts minderheidsgroepen tussen de kantoorpanden die 's avonds leeg stromen. Hij beschrijft verschillende soorten geweld die in deze centra voorkomen. Het gaat hier zowel om geweld tegen personen als tegen goederen. Daarnaast komen vrij veel gevallen van diefstal en inbraak voor in de centra van de grote steden. Overdag gaat het meestal om het bestelen van personen en 's avonds worden vaak grote bedragen geld weggenomen uit verlaten kantoorpanden. De auteur beschrijft een aantal preventieve maatregelen die vooral in de centra van de grote steden worden genomen. Met voorlichtingsacties wordt men ertoe aangezet auto's goed af te sluiten en de huizen en kantoren tegen inbraak te beveiligen. Verder wil men dat de burger zich meer met de stad verbonden gaat voelen, zodat iedere bewoner zich inspant voor een veilig en plezierig stadscentrum.

86

Met literaturopgave.

Swigert, V. L., and R. A. Farrell. *Corporate homicide: definitional processes in the creation of deviance*.

Law and society review, 15e jrg., nr. 1, 1980/1981, blz. 161–182 (USA).

Het daderschap van bedrijven en instituten is geleidelijk een bekend begrip geworden in de criminologische literatuur. Met een nadere beschouwing van de jurisprudentie op dit gebied komen de auteurs tot een analyse van de definitie van afwijkend gedrag in dit verband. Zij wijzen op het feit dat de definitie van afwijkend gedrag ten dele ook cultureel bepaald is. Een belangrijke uitspraak in dit verband vormt de schuldigverklaring van de Ford-fabrieken aan de dood van drie meisjes als gevolg van een constructiefout in de auto, waardoor deze in brand vloog. Deze uitspraak was in 1978. Voor die tijd was een bedrijf nooit schuldig verklaard in de Verenigde Staten. De auteurs wijzen erop dat met zo'n uitspraak begrippen zoals verwijtbaarheid en schuld ineens een geheel andere strafrechtelijke inhoud krijgen. Daarnaast heeft zo'n uitspraak effect op de maatschappelijke zorg van dergelijke bedrijven voor de gezondheid van de burgers. Zij beschrijven dit culturele proces uitvoerig. In hun conclusies wijzen de auteurs erop dat de wijziging die met het Ford-arrest is aangebracht in de juridische benadering van verwijtbaar gedrag door bedrijven, tot gevolg heeft dat men maatschappelijke waarden zoals bedrijfsmatig winst

maken en de veiligheid van de consument opnieuw met elkaar in verband brengt.
Met literatuuropgave.

34

Walker, N. *Feminists' extravaganzas.*

The criminal law review, juni 1981, blz. 379-386 (GB).

In dit artikel geeft de schrijver een overzicht van een aantal artikelen die de laatste jaren zijn verschenen waarin opmerkelijke uitspraken zijn gedaan met betrekking tot het vooroordeel t.a.v. de vrouw, bij de justitie in Engeland. De schrijver stelt dat de westerse vrouwen zeer dikwijls achtergesteld worden t.o.v. de man. Deze benadeling van de vrouw is hier vaak subtieler dan de ongelijkwaardigheid van de vrouw zoals die bij de Islam bestaat, en zodoende moeilijker te bestrijden door wettelijke maatregelen. De auteur stelt dat er inderdaad sexe-discriminatie in het Engelse justitiële systeem bestaat, kleiner echter dan dikwijls wordt beweerd. Opvallend is dat de vrouw in dit systeem nogal eens positief gediscrimineerd wordt. De schrijver behandelt de discriminatie van de vrouw aan de hand van verschillende onderwerpen, t.w. de behandeling door de politie, verkrachting, prostitutie en homosexualiteit. Hierbij laat hij zien dat een aantal in het verleden gedane uitspraken onjuist of verkeerd uitgelegd zijn.
Met literatuuropgave.

35

Wolfgang, M. E. *Confidentiality in criminological research and other ethical issues.*

Journal of criminal law and criminology, 72e jrg., nr. 1, lente 1981, blz. 345-361 (USA).

Dit artikel is bedoeld om de discussie over de ethiek binnen de criminologie en het criminologisch onderzoek te stimuleren. De schrijver gaat hierbij in op de morele dilemma's met welke een wetenschapper bij het verwerven en vergroten van zijn kennis geconfronteerd kan worden. Een aantal onderwerpen die de auteur aansnijdt hebben naast de criminologie ook betrekking op andere disciplines. Behalve de klassieke onderwerpen als de bescherming van de persoon, inbreuk op de privacy, vertrouwelijkheid van onderzoekgegevens e.d. gaat hij ook in op minder vaak besproken ethische problemen. Aan de orde komen onder meer de onderzoeksmethoden, de eventuele publikatie van onderzoekgegevens, de verantwoordelijkheid van de onderzoeken t.o.v. justitie en de mogelijke mededelingsplicht van de wetenschapper. Tot slot behandelt de auteur de ethische problematiek die zich voordoet met betrekking tot het criminologische onderwijs.
Met literatuuropgave.

36

Dinitz, S. *Are safe and humane prisons possible?*

The Australian and New Zealand journal of criminology, 14e jrg., nr. 1, maart 1981, blz. 3-19.

De auteur geeft een historisch overzicht van gevangenisoproeren, die sinds de zestiger jaren in Amerika zijn voorgekomen. Attica (1971) was het resultaat van het naïeve optimisme van de jaren zestig, het hoogtepunt van de kortstondige solidariteitsbeweging van gevangenen. New Mexico (1980) was het resultaat van de vernietiging van de droom, representant van de absolute mislukking van het politieke proces waarmee gevangenen trachtten hun dagelijkse realiteit te veranderen. De auteur beschrijft het huidige klimaat in de gevangenissen, waarin de bevolking jonger is en waarvan een groter gedeelte bij geweldsmisdrijven was betrokken. De auteur beschrijft waar het om gaat wanneer het streven is een gevangenis waar iedereen, personeel en gedetineerden, zich aan de regels houdt, waar het veilig is te verblijven, waar er genoeg nuttig en rechtvaardig betaald werk is voor iedereen om actief bezig te zijn en waar nog hoop is voor de toekomst.

Als aanhangsel is het manifest met 27 eisen van de bevrijdingsfactie van Attica afgedrukt.

Met literatuuropgave.

37

Duguid, S. *Moral development, justice and democracy in the prison.*

Canadian journal of criminology, 23e jrg., nr. 2, april 1981, blz. 147-163.

De auteur toont aan dat onderwijs binnen de gevangenis een stevige theoretische basis moet hebben. Hij neemt de werken van Piaget en Kohlberg als model. De theoretische basis en de praktijk moeten met elkaar in verband gebracht worden. Hij beschrijft het scholingsprogramma van Matsqui, een gevangenis waar de laatste zeven jaar door de universiteit van Victoria universitaire cursussen voor gedetineerden gegeven zijn. Ongeveer 20% van de gedetineerden doet hieraan mee. Ook komen de politieke en sociale aspecten van het programma aan de orde, nl. het creëren van gemeenschapszin. Volgens de auteur moet deze gemeenschapszin in de gehele gevangenis tot gelding worden gebracht. Dit proces is een centraal ingrediënt in de individuele groei die wordt begeleid door morele opvoeding. Met literatuuropgave.

38

Groningen, J. van. *The job expectations of prison officers: a profile of Victorian recruits.*

The Australian and New Zealand journal of criminology, 14e jrg., nr. 1, maart 1981, blz. 40-48.

De auteur doet verslag van een eerste analyse van één aspect van een onderzoek naar de werksatisfactie van geüniformeerd personeel in gevangenissen.

In 1978 werd aan 65 nieuwe bewakers bij hun entree een vragenlijst voorgelegd waarmee hun verwachtingen omtrent het werk werden gepeild. Aan 19 van hen werd in het jaar daarop een gewijzigde vragenlijst voorgelegd om eventuele veranderingen te meten. De geënquêteerden blijken een in hoge mate heterogene groep te vormen die om uiteenlopende redenen zich voor de functie van bewaker heeft aangemeld. Ze voldoen niet aan de stereotypen die men in de literatuur met betrekking tot gevangenis-personeel pleegt tegen te komen. In ieder geval niet wat hun rolverwachtingen betreft. De auteur doet suggesties tot verbetering van de werving en aanneming bij het gevangeniswezen van de staat Victoria.

Met literatuuropgave.

Reclassering

39

Eskridge, C. W. *Issues in VIP management: a national synthesis.*

Federal probation, 44e jrg., nr. 3, september 1980, blz. 8-18 (USA).

De auteur behandelt een aantal kritische punten betreffende management en organisatie van programma's, waarbij vrijwilligers bij de reclassering worden ingeschakeld (VIP). Hoewel het moeilijk is om duidelijk aan te geven waarom sommige projecten mislukken en andere slagen, blijkt dat managementvariabelen wel eens de belangrijkste factoren zouden kunnen zijn. Het onderzoek geeft een overzicht van de stand van zaken op dit moment wat betreft organisatie en management van vrijwilligersprogramma's en tracht probleemgebieden aan te wijzen waarop toekomstig onderzoek gericht moet worden. De auteur heeft 22 projecten, verspreid over heel Amerika, in het onderzoek betrokken.

Met literatuuropgave.

Politie

40

Dixon, T., and W. Nardini. *Patrol officer/investigator role interchangeability - myth or reality: a research proposal.*

Journal of police science and administration, 8e jrg., nr. 4, december 1980, blz. 440-449 (USA).

De functie van de politie-agent blijkt niet samengesteld te zijn uit verschillende homogene activiteiten en diensten. Het traditionele organisatiemodel, dat gebaseerd is op een selectieproces voor surveillancewerkzaamheden en op een enkele carrière-lijn voor het bemannen van alle posities voor het beëdigde

personeel, kan bijdragen aan ongeschiktheid van personen voor andere functies dan surveillance. De auteurs doen een voorstel tot onderzoek waarbij ze willen kijken of de rol van de surveillance-agent even belangrijk is als, en duidelijk verschilt van de rol van de rechercheur. Het moet mogelijk zijn via een objectieve analyse van de vereiste kenmerken voor deze rollen aan te tonen dat er behoefte is aan twee duidelijk gedefinieerde, gelijk gewaardeerde carrière-wegen waardoor het recherchewerk op plaatselijk niveau wordt verbeterd. De auteurs gaan van twee hypothesen uit. 1) Optimaal functionerende surveillance-agenten en rechercheurs zullen duidelijk verschillen in aan het werk gerelateerde persoonlijkheidskenmerken en interesses. Verificatie van deze hypothese zal betekenen dat een individu niet tegelijkertijd voor beide functies geschikt kan zijn. 2) Er bestaat een omgekeerd verband tussen aantal dienstjaren als surveillance-agent en overeenkomst met het optimale persoonlijkheidsprofiel dat bij een rechercheur past (verificatie zou aantonen dat als men aan surveillance-werkzaamheden gewend raakt, men minder geschikt wordt voor de recherche). De auteurs zijn van plan twee groepen samen te stellen. Namelijk 35 uit de beste 10% surveillance-agenten van een grootstedelijk politiekorps en 35 uit de beste 10% rechercheurs van een staatsrecherchebureau. Als meetinstrumenten zullen de 'California personality inventory' en de 'job analysis and interest measurement' worden gebruikt. Met literatuuropgave.

41

Ferdinand, T. N. *Police attitudes and police organization: some interdepartmental and cross-cultural comparisons.*

Police studies, 3e jrg., nr. 3, herfst 1980, blz. 46-60.

Het onderzoek toont de waarde aan van het gebruik van attitudeschalen als indicatoren voor veel dieper liggende en interessantere kenmerken van organisaties. De auteur stuurde een vragenlijst naar 389 politie-ambtenaren in vijf verschillende korpsen, drie in steden in Noord-Illinois en twee in Hollandse steden. Door middel van factoranalyse vergeleek men de korpsen onderling. Ook werden de Nederlandse en Amerikaanse korpsen tegen elkaar afgezet. Het blijkt dat de houdingen van politie-agenten in de vijf korpsen een sterk verband vertonen met leeftijd, rang, en aantal dienstjaren in rang. Zij schijnen ook verband te houden met de 'stijl' van het korps, de kwaliteit van het leiderschap en de socioculturele context. De auteur stelt aan het slot van zijn artikel een aantal vragen die beantwoord moeten worden als we willen begrijpen hoe de politie te werk gaat. Op welke wijze het antwoord zou kunnen worden gevonden, meent hij met dit onderzoek te hebben aangetoond. Met literatuuropgave.

Goddard, D. *The concept of order.*

Police studies, 3e jrg., nr. 1, lente 1980, blz. 20–33.

De politie-ambtenaar is zowel beroepshalve als praktisch geïnteresseerd in zaken van recht en orde en de handhaving ervan. Het zedelijk nadenken over de inhoud en betekenis van het politieberoep is gebaseerd op een voortdurend ervaren van de tegenstelling tussen orde en de verstoring van orde. Uitgaande van deze tegenstelling zoekt de schrijver in de historie welke inhoud men aan het begrip ordeverstoring en desorganisatie gaf sinds de 17e eeuw en welke oplossingen men daarvoor vond, politiek, economisch en sociaal. Tot de 18e eeuw had het Westen het probleem van ordehandhaving altijd gezien als een politiek probleem. Pas later ging men zich richten op het functioneren van de maatschappij, nog later met de industriële revolutie van de 19e eeuw ging men de maatschappij zien als een netwerk van produktie-activiteiten.

Met literatuuropgave.

Punch, M. *A Mild case of corruption: police reactions in Amsterdam to internal deviance.*

British Journal of law and society, 6e jrg., nr. 2, winter 1979, blz. 243–253.

De Nederlandse traditie van eerlijkheid en efficiency binnen het openbaar bestuur steekt nog immer schriek af met de situatie in de VS, die gekenmerkt wordt door corruptie en omkoping. Corruptie bij de politie is in Nederland nauwelijks geconstateerd. In dit artikel bestudeert de auteur de reactie van de Nederlandse politie op een corruptieschandaal bij de Amsterdamse politie in 1976. Zijdelings wordt hierbij ingegaan op de bestaande literatuur betreffende de corruptie binnen het politie-apparaat. Vervolgens schetst hij de belangrijkste gebeurtenissen bij het corruptieschandaal in Amsterdam. Hij heeft hiertoe een aantal politie-functionarissen geïnterviewd. Uit het onderzoek blijkt dat het niet aannemelijk is dat er binnen de Nederlandse samenleving op grote schaal corruptie plaats vindt. Opmerkelijk is de beroering die door een vrij klein corruptieschandaal veroorzaakt werd. Een enorme vertrouwenscrisis binnen het Amsterdamse politie-apparaat was het gevolg. De auteur komt tot de conclusie dat de politie-organisatie in Amsterdam geen harmonieuze, geïntegreerde eenheid vormt, maar een verdeeld geheel van semi-autonome en conflicterende eenheden.

Met literatuuropgave.

Sallman, P. A. *The police and the criminal justice system.*

The Australian and New Zealand journal of criminology, 14e jrg., nr. 1, maart 1981, blz. 23–39.

De auteur houdt een pleidooi voor het deelnemen van de politie aan een redelijke en voortdurende discussie over de strafrechtspleging en de rol van de politie daarin. In het eerste deel van het artikel schetst hij een perspectief voor de rol van de strafrechtspleging m.b.t. misdaadbestrijding. Zo wordt de context aangegeven waarbinnen de verschillende aspecten van de relatie tussen de politie en het geheel van de strafrechtspleging nader kunnen worden bekeken. De strafrechtspleging is geen wondermiddel voor de misdaadcontrole of -bestrijding, in het midden gelaten wat er mee wordt bedoeld. Enige notie ervan is wel nodig als men iets wil bereiken. De ideeën van Ashworth verdienen in dit verband zeker de aandacht. Volgens de auteur is het momenteel het probleem, dat men bij veronderstellingen m.b.t. misdaadbestrijding het justitiële apparaat als geheel op het oog heeft. Als de feitelijke werking van het apparaat wordt nagegaan, wordt het duidelijk dat door misvattingen en het bestaan van zoveel verschillende doelstellingen, procedures en methoden van de verschillende delen van het apparaat, een verwarrend beeld ontstaat. Een van de gevolgen van die verwarring is dat de politie in het schelle licht van de openbare discussie is komen te staan. Nu de politie eenmaal aan die discussie deelneemt, wat volgens de auteur moet worden aangemoedigd, liggen er enorme mogelijkheden voor dialogen tussen de verschillende componenten van het systeem en met het publiek. Dit biedt weliswaar geen garantie voor een betere misdaadbestrijding, wel is te verwachten dat er een beter begrip ontstaat van wat er allemaal aan vastzit. Duidelijk wordt dan in ieder geval in welk een netelige positie en voor welk een zware taak de politie zich gesteld ziet. Met literatuuropgave.

45

Stinchcombe, J. B. *Beyond bureaucracy: a reconsideration of the 'professional' police.*

Police studies, 3e jrg., nr. 1, lente 1980, blz. 49-61.

De schrijfster bespreekt hoe de politie in de Verenigde Staten zich heeft kunnen ontwikkelen tot een naar militair voorbeeld georganiseerde, bureaucratische structuur. Als we, in plaats van te verlangen dat politiefunctionarissen orders strikt opvolgen, willen dat zij rekening houden met het publiek bij besluitvorming en de uitoefening van hun functie, zullen er in het huidige bureaucratische model hervormingen aangebracht moeten worden. Meer nadruk moet komen te liggen op contact met de samenleving, uitbreiding van bevoegdheden, democratische besluitvorming binnen het korps en betere promotiekansen. Er dient een evenwicht gevonden te worden tussen de politie als groep geïsoleerd te laten van de gemeenschap die zij dient en een volledig integreren van de politie in de samenleving,

waardoor onpartijdigheid niet meer gewaarborgd blijft.

Met literatuuropgave.

46

Treger, H. *Guideposts for community work in police-social work diversion.*

Federal probation, 44e jrg., nr. 3, september 1980, blz. 3-8 (USA).

De universiteit van Illinois liet vanaf 1970 maatschappelijk werkers en studenten werken in politiebureaus. Zo ontstonden er nieuwe relaties en mogelijkheden voor dienstverlening en 'diversion'. De ervaringen, opgedaan tussen 1970 en 1977, vormen de basis voor het ontwikkelen van algemeen geldige richtlijnen voor het werk in de wijk. Dit kan nuttig zijn voor anderen die belangstelling hebben voor planning en invoering van gemeenschapsactiviteiten. In het artikel worden de effecten van ingevoerde veranderingen besproken, waarbij de nadruk valt op de noodzaak gevoel te hebben voor de verhoudingen tussen verschillende personen, verschillende beroepsbeoefenaren en verschillende instellingen, maar ook voor de behoeften van de cliënt en voor aspecten zoals macht en controle.

Met literatuuropgave.

47

Wagner, A. E. *Citizen complaints against the police: the accused officer.*

Journal of police science and administration, 8e jrg., nr. 4, december 1980, blz. 373-377 (USA).

Van de burgers, die klachten tegen de politie indienen, zijn sommige kenmerken vastgesteld. Hetzelfde kan niet gezegd worden van de politieagenten tegen wie de klachten zijn ingediend. Het samenstellen van een beeld van de agent die van wangedrag beschuldigd wordt, zou van veel betekenis kunnen zijn voor beleid en praktijk t.a.v. het politiepersoneel. De auteur onderzocht de klachten die 640 burgers in 1971 en 1973 indienden tegen 827 agenten. De 'typische' agent tegen wie klachten zijn ingediend blijkt niet te onderscheiden te zijn van welke andere agent ook. Agenten die met z'n tweeën in een auto patrouilleren hebben een grotere kans bij een klacht betrokken te raken dan de agent die alleen in de auto zit. Een agent die bij een voorkomende situatie optreedt heeft een grotere kans een klacht van een burger te krijgen dan een agent die optreedt na een oproep via de radio. De auteur bespreekt de gevolgtrekkingen die men uit de resultaten moet maken.

Drugs

48

Bomsdorf, E. *Alkoholunfälle im Strassenverkehr 1977 bis 1979.*

Het is bekend dat het rijden onder invloed één van de hoofdoorzaken van verkeersongevallen in de Bondsrepubliek is. Toch verschaft het Bureau voor Statistiek geen uitvoerige gegevens over ongevallen die het gevolg zijn van alcoholgebruik. Meer informatie verschaft het onderzoek dat op instigatie van het Ministerie voor Verkeer verricht is naar 'Alcohol en Verkeer'. Vergeleken worden de cijfers van verkeersongevallen, die het gevolg waren van alcoholgebruik in de elf deelstaten van 1977 tot 1979, waarbij gegevens zijn over slachtoffers, leeftijden van de bestuurders, e.d. Aandacht wordt besteed aan de regionale verschillen, die verschillende oorzaken kunnen hebben zoals bijvoorbeeld de wettelijke verplichting om autogordels te dragen. Uit deze gegevens blijkt eens te meer de noodzaak om wettelijke maatregelen te nemen tegen alcoholgebruik in het verkeer.

49

Latham, E. A. *Opkomst, institutionalisering en afgang van een drugscene.*

94

Algemeen politiebld, 130e jrg., nr. 10, 16 mei 1981, blz. 232-237 (N).

De schrijfster gaat in op het artikel van Jansen (APB, nr. 9) waarin werd aangetoond dat bij drugbestrijding gezamenlijk optreden van bestuur en justitie mogelijk is. Tot nu toe heeft men zich vaak verscholen achter de onmogelijkheid greep te krijgen op internationale handelssyndicaten. Internationale drughandel is – aldus de schrijfster – slechts mogelijk door het bestaan van lokale markten, daarom is het van belang op *lokaal* niveau de bestrijding aan te pakken. Hieruit volgt dan meteen de vraag of handel en gebruik van verdovende middelen niet voorkomen kan worden. Ten nauwste hiermee samen hangt het aspect van de hulpverlening aan gestraften en ex-gestraften. Naast de bestaande ambtelijke informatiekanalen en hulpverleningsinstanties hebben ook politie en justitie een taak bij de generale preventie en het is van groot belang om te komen tot een landelijke vorm van samenwerking.

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Schedeldoekshaven 100, 's-Gravenhage, tel. 070-706554/55.

Advisory group, An, to the correctional service of Canada. First report of the strategic planning committee, january 1981.

Ottawa, Correctional service Canada, 1981.

Angenent, H. *Winkeldievegges; een onderzoek naar winkeldiefstal door vrouwen.*

Groningen, Criminologisch instituut, 1980.

95

Bundesgerichtshof, Der, der Bundesrepublik Deutschland; von seinen wissenschaftlichen Mitarbeitern; unter Mitwirkung von Vorsitzendem Richter am Bundesgerichtshof H. Salger.

Hamburg enz., z. uitg., 1980.

Corver, C. J. M. en J. A. Klok. *Inventarisatie politieonderzoek; sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar het intern en extern functioneren van de politie, van 1-1-1975 tot 1-1-1980.*

Amsterdam, SISWO, Stuurgroep sociaal wetenschappelijk onderzoek politie, 1981.

Criminal justice manpower, planning: an overview; by J. K. Hudzik, T. S. Bynum, J. R. Greene et al.

Washington, U.S. department of justice, law enforcement assistance administration, 1981.

Croft, J. *Managing criminological research.*

London, H.M.S.O., 1981.

Crombag, H. F. M. *Mens rea.*

Zwolle, Tjeenk Willink, 1981.

Dijk, B. van en P. van Soomeren. *Vandalisme; ideeën, onderzoek, preventie.*

Amsterdam, Kobra, 1981.

Dijkhuis, G. *Politie en automatisering; eindverslag van een onderzoek naar de gevolgen van automatisering voor de organisatie en de mens bij politiekorpsen in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.*

Oegstegeest, Instituut FOSS, 1980.

Echtscheiding en proces; aangeboden ter gelegenheid van de vergadering van de Nederlandse vereniging voor procesrecht gehouden op 18 april 1980; met medew. van W. L. Haardt., F. B. Keulen., A. P. Funke et al.
's-Gravenhage, Vuga, 1980.

Evaluation of the Canadian gun control legislation; first progress report; by E. Scarff., T. Zaharchuk., T. Jacques et al.
Ottawa, Solicitor general Canada, Research division, 1981.

Hoefnagels, G. P. *De kroning en de woning; kenmerken van krakers en ME-ers; het relaas van een ME-er en de reacties van twee officieren van justitie.*
Rotterdam, Donker, 1981.

Hordijk, C. *Carrière bij de politie.*
Apeldoorn, NPA, 1981.

Jong, R. de. en L. Zink. *Omgangsregeling, dl. 1; samenvatting van literatuur over de betekenis van de echtscheiding en de daaruit voortkomende omgangsregeling voor kinderen van gescheiden ouders.*
Utrecht, Instituut voor pedagogische en andragogische wetenschappen, 1980.

Kraken en politie; *samengest. door H. Bogers et al.; 2e herz. dr.*; publ. van de Nederlandse politie academie.
Apeldoorn, NPA, 1980.

Kruyswijk, A. J. *Relatie politie-burgemeester-gemeenteraad: een literatuurstudie.*
's-Gravenhage, Ministerie van Binnenlandse Zaken, directie politie, afdeling onderzoek en ontwikkeling, 1981.

Morris, P. and K. Heal. *Crime control and the police: a review of research.*
London, HMSO, 1981.

Ombudsman in de psychiatrie; *N.C.G.V. studiedag, juni 1979; onder red. van Y. van Erp, en P. Laurs; met medew. van C. J. B. J. Trimbos, P. Ippel, A. Frid et al.*
Utrecht, Nationaal centrum voor geestelijke volksgezondheid, 1980.

Politie, een lokale zorg; *commentaar op het ontwerp van een nieuwe politiewet; eindred. H. G. Cloudt; uitg. Vereniging van christendemocratische gemeenten provinciebestuurders.*
Den Haag, CDA, 1980.

Pot, M. *De gebruikers van het rechtsinstituut: de omgangsregeling.*
Groningen, Juridisch instituut, 1979.

Schuyt, C. J. M. *Recht en samenleving; centrale*

problemen, alternatieven en overzichten.
Assen, Van Gorcum, 1981.

Smale, G. J. A., H. van Loon en B. M. W. A. Beke.
*Het ontstaan en functioneren van het hulpverlenings-
centrum voor slachtoffers van misdrijven te Gronin-
gen.*
Groningen, Criminologisch instituut, 1981.

Social context, The, of child abuse and neglect;
ed. by L. H. Pelton.
New York, Human Sciences press, 1981.

Speijer, N. en R. W. F. Diekstra. *Hulp bij zelf-
doding; een studie van problemen rondom de hulp-
verlening bij de zelfgewilde dood.*
Deventer, Van Loghum Slaterus, 1980.

Standards for the administration of juvenile justice.
Washington, U.S. department of justice, Office of
juvenile justice and delinquency prevention, 1980.

Thomas, F. *De Europese rechtshulpverdragen in
strafzaken; ontstaan en evolutie van een Europees
strafrechtsbeleid van uitlevering tot overdracht van
strafvervolgingen.*
Gent, Story Scientia, 1980.

Tigges, L. C. M. en E. G. M. Nuijten-Edelbroek. *De
vroeghulp in praktijk gebracht; eindrapport van het
onderzoek naar het functioneren van de reclasse-
ringsvroeghulp.*
's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1981.

*Tussen misdaad en straf; aspecten van strafvervol-
ging; met medew. van H. Bianchi., H. A. Diederiks.,
A. Mulder et al.*
Nijkerk, Intro, 1981.

*Uw rechtsorde is de onze niet; publ. van Stichting
klachten en adviesburo politieoptreden.*
Amsterdam, Stichting klachten en adviesburo poli-
tieoptreden, 1981.

*Voortgangsnotitie over het beleid inzake de hulpver-
lening aan drugsverslaafden.*
Leidschendam, Ministerie van volksgezondheid en
milieuhygiëne, 1981.

Redactie
mr. T. Frank
mr. M. R. Duintjer-Kleijn

Coördinatie literatuuroverzicht
W. M. Been

**Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie
Centrum, Schedeldoekshaven 100,
Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage**

Voor inlichtingen en adreswijzigingen
Telefoon 070-706558

Uitgave van
Het Ministerie van Justitie

Druk
Staatsdrukkerij, 's-Gravenhage

Opname in dit blad betekent niet, dat de inhoud der artikelen het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.